תלמוד ירושלמי · מפרשים · נועם ירושלמי · סדר מועד

נועם ירושלמי על ביצה

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

נועם ירושלמי על ביצה

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/נועם-ירושלמי-על-ביצה/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ג 9
הלכה ד 15
הלכה ה 17
הלכה ח 19
הלכה י 21
הלכה יא 23
פרק ב 24
הלכה א 24
הלכה ב 25
הלכה ג 26
פרק ג 27
הלכה ד 27
הלכה ה 31
פרק ד 32
הלכה א 32
הלכה ג 33
פרק ה 34
הלכה א 34
הלכה ב 34
הלכה ו 38
הלכה ח 38

פרק א

הלכה א

קטע ב

מתניתין ביצה שנולדה ביום טוב כו' ובגמרא עגל שנולדה ביו"ט מותר שהוא מתיר עצמו לשחיטה רבי זירא בעי מעתה מדברית תהא מותרת שהיא מתרת עצמה בשחיטה צבי' תהא מותרת שהיא מתרת עצמה בשחיטה: וכתב הק"ע וקשה שאני מדברית וצבי' דלאו מחמת איסור שבגופה לא היתה ראוי' לשחיטה אלא דבר אחר גרם לה ומוקצה איסור שבגופה הוא ולא שייך לומר מיגו משא"כ כאן שאיסור שחיטה שבגופה הותר אמרינן מיגו דהותר איסור שחיטה הותר נמי איסור מוקצה עכ"ל ואיפשר לומר במה שהקשו בתוס' ביצה (ד' ו') ותימא והא מוכן הוא דאמרינן בחולין (ד' ע"ה) דבן פקועה ניתר בארבעה סימנים בשחיטת אמו או בדידי'. וא"כ יכול להושיט ידו במעי אמו וישחטנו ויהי' מוכן כהאי גוונא ויש לומר דקאמר הגמרא אליבא דר' הושעי' דקא מיבעי' לי' התם אם ניתר בן פקועה בארבעה סימנים אי נמי הואיל ולכתחילה אין לשוחטו כי האי גוונא שאינו יכול לראות מידי דהוי אשוחט בלילה אסור לכתחילה לא מיקרי מוכן וע"כ יש לומר דר' זירא סבירא ליה שיכול לשחוט במעי אמו אלא שאין ראוין לשחיטה לכתחילה משום שאינו רואה כמו בלילה וע"כ פריך ר' זירא מעתה מדברית תהא מותרת שהיא מתרת את עצמה בשחיטה דהא העגל שנולד נמי הי' מותר מתחילה ע"י שחיטה אלא דלכתחילה אין לו לשחוט וע"כ מדמי הא דמדברית שלא הי' יכול לשוחטו כל זמן שלא באו מן המדבר]:

קטע ו

שם ר' זעירא בשם רב גידל עגל שנולד מן הטריפה ביו"ט מותר נעשה כדבר מוכן טמון בדבר שאינו מוכן (ואיפשר לומר דזהו דווקא בעגל שכמו שנולד כמו הי' במעי אמה. וע"כ הוי אע"פ שנולד מן הטריפה אעפ"כ נעשה כדבר מוכן טמון בדבר שאינו מוכן אבל ביצה אמרינן תחילה בירושלמי חד אמר לא דומה טעם אכילתה בפנים לטעם אכילתה בחוץ וחורנה אמר שאינה נגמרת לאפרוח עד שתצא לחוץ א"כ משנולדה נגמרה לא הי' כן במעי אמה ע"כ לא אמרינן דנעשה כדבר מוכן טמון בדבר שאינו מוכן ולקמן יתבאר עוד בזה:

קטע ז

עוד שם תמן תנינן ביצת נבילה אם יש בה כיוצא בה נמכרת בשוק מותרת ואם לאו אסורה כדברי ב"ש וב"ה אוסרין מ"ט דב"ש גמורה הי' עד שלא תתנבל כו' וב"ש כמשנה

ראשונה וב"ה כמשנה אחרונה דאמר ר' חייא בראשונה היו אומרים אי מעמידין בקיבת הנבילה ואין מעמידין בקיבת כו' חזרו לומר מעמידין בקיבת הנבילה ואין מעמידין בקיבת כו' אפי' דיסברון ב"ש כב"ה כמשנה אחרונה ביצה גידולה גופה קיבה ממקום אחר באת ואתיא כהיא דאמר ר' יוסי בר' בון בשם ר' יוחנן מעשה בבניו כו' שבקעו להם זאבים כו' ובא מעשה לפני חכמים והותרו קיבותיהם אמרו ביצה גידולי גופה קיבה ממקום אחר באת:.

[**וא"כ** לפי"ז יש לחלק בין עגל דנולד מן הטריפה שאמר ר' גידל נעשה כדבר מוכן טמון בדבר שאינו מוכן דזהו דווקא בעגל דאמרינן דעובר לאו ירך אמו הוא וע"כ הולד כשר אבל ביצה היא כגופה יותר וכמו דאמרינן בחולין (דף נ"ח) במאי קא מיפלגי בשעיברה ולבסוף נטרפה ר"א סבר עובר ירך אמו הוא ור' יהושע סבר עובר לאו ירך אמו כו' ומודים ודאי בביצת טריפה שאסורה בדשיחלא קמא מ"ט גופה היא וא"כ הוי ביצה גופה יותר מעובר וע"כ אומר גבי עובר דנעשה כטמון דבר מוכן בדבר שאינו מוכן משא"כ לגבי ביצה דגופה היא משא"כ הולד לאו גופה היא וכמו דאיתא בעבודת כוכבים (דף מ"ז) מעיקרא בהמה והשתא בהמה דשא הוא דאחיזא באנפא אבל ביצה גופה היא ואע"ג דאמרינן בירושלמי (בריש ביצה) מה הן בחלב נאמר אם הי' מעורות לגידים אסורות ואם לאו מותרות היינו דווקא לענין בשר עוף דהוי מדרבנן אבל לא לענין טריפה ונבילה ועיין בתוספות חולין (דף נ"ח) אך התוס' בב"ק כתבו (ד' מ"ז) על הא דאמרינן התם דאמר רבא פרה שהזיקה גובה מולדה מ"ט גופה היא תרנגולת שהזיקה אינו גובה מביצתה מ"ט פירשא בעלמא הוא וא"כ מוכח מזה דולד הוי יותר כמו גופה מביצה ועיין תוס' בד"ה מאי טעמא כו' דהא דביצת טריפה אסורה היינו משום דחיישינן דילמא הי' מחוברת בשעה שנטרפה וא"כ אי אמרינן דהירושלמי סובר כמו הבבלי צריך לחלק דביצה בלידתה כנתחדש בה מה שלא הי' במעי אמה כמו דאיתא בירושלמי שם אינו דומה טעם אכילתה מבפנים לטעם אכילתה בחוץ או משום שאינה נגמרת לאפרוח עד שתצא לחוץ]:

קטע ט

שם ר' הורי לציפוראי בספיחי חרדל ובביצה כר' יודה כו' אמר ר' בא אתא עובדא קומי ר' יסא ובעא מיעבד כר' יוחנן כד שמע דרב ור' חנינא תריהון פליגין שרע מיני' דאתפלגון שירי פתילה שירי מדורה שירי שמן שכבו בשבת מהו להדליקם ביו"ט רב ור' חנינא תריהון אמרין אסור ור' יוחנן אמר מותר. א"ר מנא קומי ר' יודן מה אפכן לי' פתילה גבי ביצה א"ל מן מה דאנן חמיי רבנן מדמיי לי' הדא אמרה היא הדא היא הדא:

והנה המפרשים נדחקו מאוד בפי' הירושלמי ול"נ שהירושלמי אינו סובר כשיטת הש"ס דילן דביצה שנולדה בזה אסורה בזה משום הכנה דהירושלמי סובר דהכנה אינו שייך רק בידי אדם אבל לא בהכנה דממילא. והא דפליגי בביצה שנולדה ביו"ט אם תאכל בשבת היינו מטעם מוקצה ואמרינן דשבת ויו"ט הוי קדושה אחת וע"כ הוי כאילו נולדה באותו יום: אבל אי אמרינן דהוי ב' קדושות א"כ אינו שייך מוקצה וכל זה הוא בביצה אבל בפתילה דאסר רב היינו משום הכנה דמכין לשבת וא"כ הוא בהיפוך דאי אמרינן דהוי קדושה אחת מותר אבל אי אמרינן דהוי שתי קדושות אסור משום דיו"ט אינו מכין לשבת וא"כ אמאי קאמר אהי עובדא קומי ר' יוסי ובעא מיעבד כר' יוחנן (פי' שהוא מותר). כד שמע דרב ור' חנינא תריהון פליגא שרע מינה דאתפלגון שירי פתילה שירי מדורה שירי שמן שכבו בשבת מהו להדליקם ביו"ט רב ור' חנינא תריהון אמרין אסור ור' יוחנן אמר מותר: וע"כ לא רצה להתיר בביצה שנולדה כר' יוחנן וע"ז אומר מה אפכן לה פתילה גבי ביצה דאדרבא מהא דרב ור"ח אסרי א"כ הטעם משום הכנה שסובר דב' קדושות הן וא"כ בביצה שנולדה מותרת כיון דהוי ב' קדושות דהתם לא שייך הכנה וא"כ מאי דומי' הא דרב ור"ח בפתילה לביצה דכיון דאסרי בפתילה א"כ סובר דשתי קדושות הן ואסור משום הכנה ע"כ ביצה שנולדה מותרת:

וע"ז אומר מן דאנן חמין דרבנן מדמי אהדדי הכא אמרה היא הדא. פי' דכיון דרבנן מדמין א"כ סוברים דבפתילה ליכא משום הכנה אלא הטעם הוא משום מוקצה דכיון דאיתקצאי לביה"ש אתקצאי לכולי יומא וע"כ ביו"ט נמי אסור דשבת ויו"ט הוי קדושה אחת וע"כ בביצה נמי אסור ואם נולדה בזה אסורה בזה ומשום מוקצה דהוי קדושה אחת ולא משום הכנה:

וע"ז אימר משם ארבעה זקנים אמרו הנאכל עירובו בראשון הרי הוא כבני עירו בשני רב חסדא בעי מחלפא שיטתי' דרב תמן הוא עבד לה שתי קדושות והכא עביד לה קדושה אחת דאתפלגון שירי פתילה שירי מדורה שירי שמן שכבו בשבת מהו להדליקם ביו"ט רב ור' חנינא תריהון אמרין אסור ור' יוחנן אמר מותר. וא"כ הא מזה לא קשה מידי דלעולם סבר רב דשתי קדושות הן והא דאוסר בפתילה הוא מחמה הכנה. וע"ז אומר ואמר ר' מנא קומי ר' יודן מה אכפלה פתילה גבי ביצה דמה הביאו ראיה לביצה שנולדה (וכמו שביארתי שהירושלמי סובר דבביצה ליכא הכנה מחמת שהוא ממילא וע"כ יוכל רב לומר דביצה מותרת אך מן מה דאנן חמין רבנן מדמי אהדדי א"כ סוברים דבפתילה נמי הטעם משו' מוקצה וא"כ צ"ל דרב סובר דהוי קדושה אחת א"כ קשה דהא רב פסק הלכה כד' זקנים דהוי שתי קדושות:

וע"ז אומר הכל מודים בנושרין שהן אסורין (פי' שב"ש נמי מודו שפירות הנושרין אסור מחמת מוקצה וע"ז אומר ר' בון בר' חייא בעי קומי ר' זעירא מה בין נושרים מה בין ביצים אלו נושרים באמותיהן (שהם מחוברים) אינם אסורים וע"כ פירות הנושרים אסור אילו ביצים באמותיהן שמא אינם מותרים (פי' וע"כ פליגי ב"ש בביצה דמותרת וכמו דאמרינן בריש ביצה מ"ט דב"ש מוכנת היא ע"ג אמה (פי' וא"כ מ"ט דב"ה שאומרים לא האכל וא"כ צריך לומר כמו דאמר בריש ביצה מ"ט דב"ה נעשה כמוקצה שיבש ולא ידעו בו אילו מוקצה שיבש ולא כו' שמא אינו אסור (והוא דלא כשיטת הש"ס דילן בביצה (ד' כ"ז) שהוא מותר דאמרינן שם והאמר רב כהנא מוקצה שיבש ואין הבעלים מכירים בו מותר וכן אמרי' בירושלמי לקמן (ה"ג) מ"ד אסור נעשה כמוקצה שיבש כו' וכן ברפ"ד דביצה ר' יעקב בר' אחא בשם ר' יסא מוקצה שיבש כו):

וא"כ כיון שהטעם הוא משום מוקצה שיבש (פי' א"כ ניחא הא דרב דאמר גבי פתילה שאסור אם כבו מע"ש והוא דהוי מוקצה מחמת יום שעבר וא"כ לא הי' ראוי ביה"ש וא"כ ניחא דאע"ג דסובר רב דקדושה אחת הן אפ"ה הוי מוקצה מחמת יום שעבר וכמו שכתבו התוס' בביצה (ד' ד') דאמרינן שם איתמר שבת ויו"ט נולדה בזה אסורה בזה ור' יוחנן אמר נולדה בזה מותרת בזה נימא קסבר רב קדושה אחת היא והא אמר רב שתי קדושות הן כו' וכתבו התוספו' תימא לימא דקסבר שתי קדושות הן אלא הטעם הוא מיגו דאתקצאי לבה"ש שמא יום השבת הוא אתקצאי לכולי יומא דיום שני. וי"ל דלא אמרינן מיגו משום יום שהוא לשעבר דדוקא להבא אמרינן הכי כגון ביה"ש דתחילת יו"ט או ביה"ש דשבת שמא שבת הוא ותימא הא בסוכה (ד' י') אמרינן נויי סוכה אסורין עד מוצאי יו"ט האחרון של חג שהוא יום תשיעי שהוא ספק יום שמיני וע"כ טעמא משום דאתקצאי ביה"ש דשמא יום שמיני הוא והיינו לשעבר וי"ל דמוקצה מחמת מצוה שאני כדמפרש טעמא התם דילמא מתרמי ליה סעודה ואכל בגווה והתם אמרינן אפילו לשעבר אבל הכא דמוקצה מחמת איסור לא אמרינן הכי:

וא"כ שיטת הש"ס דילן דלא אמרינן דהוי מוקצה מחמת יום שעבר אך זהו דווקא לשיטת הש"ס דילן דמוקצה שיבש ואין הבעלים מכירים בו שהוא מותר וע"כ לא אמרי' דהוי מוקצה ביה"ש מחמת יום שעבר דממ"נ אם הוא יום שעבר א"כ אינו שייך ליום זה ואם הוא לילה א"כ אינו שייך ליום שעבר וכל זה הוא דווקא אי אמרינן דמוקצה שיבש ואין הבעלים מכירים בו הוא מותר א"כ אף דביה"ש הוא ספק ולא ידע אם הוא מן היום שעבר או מן היום שלהבא אעפ"כ אינו מוקצה משום ממ"נ דאם הוא יום שעבר אינו שייך ליום דלהבא ואם הוא מן הלילה א"כ לית בי' משום מוקצה אבל לשיטת הירושלמי

דמוקצה שיבש ואין הבעלים מכירים בו דהוי מוקצה א"כ כיון דלא ידעו הבעלים בין השמשות אע"ג דהי' לילה אעפ"כ כיון שהוא לא ידע אולי הוא מן היום ע"כ הוי מוקצה ע"כ אמרינן מוקצה מחמת יום שלעבר גם כן

וא"כ לא קשה מידי מדרב אדרב דאע"ג דאמר רב דשתי קדושות הן אעפ"כ אמר גבי פתילה דאם כבה בשבת שאסור להדליקה ביו"ט משום מוקצה מחמת דאמרינן מוקצה מחמת יום שעבר לשיטת הירושלמי מה בין ביצה לבין פירות הנושרים: וע"ז אומר אילו נושרים באמותיהן אינן אסורים אלו ביצים באמותיהן שמא אינן מותרות וזהו לב"ש אבל לב"ה דהטעם הוא משום מוקצה שיבש ואין הבעלים מכירים בו וע"כ פתילה שכבה בשבת אסור ביו"ט:

וע"ז אומר מעתה נולדה ביו"ט לא תאכל בשבת בשבת לא תאכל ביו"ט פי' וא"כ קשה לת"ק שאמר נולדה ביו"ט תאכל בשבת ואמאי לא אמרינן מוקצה מחמת יום שעבר וכמו שביארתי לשיטת הירושלמי גבי פתילה דאע"ג דרב סובר דשבת ויו"ט הוי שתי קדושות אפ"ה הוי מוקצה מחמת יום שעבר] וע"ז חומר ח"ל וכיני לא דייק שהחמרת עליו שאם נולדה ביו"ט לא תאכל ביו"ט בשבת לא תאכל ביו"ט אלא שאת מבקש להחמיר עליו שאם נולדה ביו"ט לא תאכל בשבת בשבת לא תאכל ביו"ט [פי' שביצה שנולדה הוא חומרא הוא כמו שאמר אלו ביצים באמותיהן שמא אינם מותרות וא"כ הוא רק מחמת חומרא דהוי כמוקצה שאין הבעלים מכירים בו וא"כ יהי' מוקצה מחמת יום שעבר ג"כ וכשיטת הירושלמי משום מוקצה שיבש ואין הבעלים מכירים בו] וא"כ הואחומרא יתירא ע"כ סובר ה"ק דנולדה בזה מותרת בזה:

קטע יא

עוד (שם) ר' ירמי' בעי עיטורי סוכה מה הן חזר ר' ירמיה ואמר כל שבעה הן בטילין ע"ג סוכה מכאן ואילך בהכינן הן אמר ר' יוסי כל שבעה קדושת סוכה חל עליהן מכאן ואילך קדושת יו"ט חל עליהן פי' והוי מוקצה אפי' ביום השמיני אע"ג דהוי מוקצה מחמת יום שעבר אך במוקצה מחמת מצוה אמרינן מיגו דאתקצאי בי"ש אתקצאי לכולי יומא:

וע"ז אומר מה אתי מישאול יו"ט שחל להיות ערב שבת. (פי' שיו"ט האחרון חל בע"ש אי אמרינן מוקצה מחמת יום שלעבר) כמ"ד שתי קדושות הן (פי' דאי אמרינן דשבת ויו"ט הוי קדושה אחת ודאי הוי מוקצה בשבת ג"כ. דהא הם קדושה אחת אבל אם שבת ויו"ט הוי שתי קדושות ע"כ מיבעי' לי' אי אמרינן דהוי מוקצה מחמת יום שעבר):

והנה הק"ע הקשה דהא כתב הרא"ש פ' לולב וערבה וכן אי מיקלע שבת במוצאי יו"ט האחרון של חג נוהגין שלא להסתפק מנויי סוכה עד מ"ש ונראה דשרי בשבת משום

דאיתקצאי ביה"ש לא אסרינן לי' כיון דלא נאסר ביה"ש אלא מחמת ספק יום שעבר וה"ל תרי מיגו ותרי מיגו לא אמרי' ואי משום שבת ויו"ט קדושה אחת היא הא קיי"ל דשני קדושות הן ע"כ כו' והקשה דהא מפרש כאן דר' יוסי מיבעי לי' אי מותרין נויי סוכה בשבת שלאחר יו"ט ואיך פסק הרא"ש בפשיטות דשרי כו'.

אך לפי מה שביארתי בשיטת הירושלמי הוא דאמרינן מוקצה מחמת יום שעבר וכמו שביארתי דזה תלוי במוקצה שאין הבעלים מכירים בו שמחולקים בזה הבבלי והירושלמי א"כ לא קשה מהירושלמי על מה שפסק הרא"ש דלשיטת הש"ס דילן לא אמרינן מוקצה מחמת יום שעבר רק לשיטת הירו' כמו שביארתי ודו"ק]:

הלכה ג

קטע ב

שם (ה"ג) ר' חייא בשם ר' יוחנן המבשל נבילה ביו"ט אינו לוקה שהותר מכלל בישול ביו"ט. רשב"ל אמר אינו לוקה שלא הותר אלא לאכילה בלבד כו' עיין מה שביארתי בפ"ח דשבת כל הסוגיא בארוכה:

[**והנה** בספרי ע"י (סי' י"ד) כתבתי וזה לשוני שם ובזה נדחה מה שכתב הש"א בתשובה (סי' ס"ד) על מה שכתב הג"א בשם הא"ז דבמקום שהטריפות מצויות כמו הכשירות אסור לשחוט בהמה ביו"ט וכתב הש"א דנ"ל להתיר במה שהטריפות מצויות כמו הכשירות בשנים הללו והוא מחמת טריפות שבריאה מחמת חומרת האחרונים כו' א"כ מדאוריי' ראוי לאכילה ומותר לשחוט ולפי מה שביארתי ליתא להא כיון דמ"מ אסור לאכול א"כ הוי ס' שקול דילמא אינו ראוי לאכילה דאע"ג דאינו ראוי לאכילה מחמת חומרת האחרונים מ"מ אינו ראוי לאכילה והכי משמע בירושלמי פ"ז דשבת וכן בפ"ק דביצה ר' חייא בשם ר' יוחנן המבשל נבילה ביו"ט אינו לוקה שהותר מכלל בישול ביו"ט ר"ל אמר לוקה שלא הותר מכלל בישול אלא לאכילה בלבד:

ולכאורה קשה דהא ר"ל ס"ל בפ"ב דיומא (דף ע"ד) דחצי שיעור אסור מדרבנן וכן משמע בירושלמי (רפ"ו) דתרומות מודה רשב"ל באיסורי הנאה כו' ע"ש וא"כ אמאי לוקה לר"ל במבשל נבילה הא מדאוריי' ראוי לאכילה בחצי שיעור דאינו אסור אלא מדרבנן ולאחר שיעור כדי אכילת פרס יאכל ג"כ חצי שיעור אלא ודאי כיון דמ"מ אסור מדרבנן אפי' חצי שיעור נמי ע"כ לוקה מדאוריי' שהרי בישל דבר שאינו ראוי לאכילה ועיין בתוס' פ"ק דביצה בד"ה הכא נמי ע"ש.

וכעת נ"ל שתלוי בזה בהא שכתבתי בספרי נ"י (ס' ד') והבאתי שם מה שביארתי בספרי ע"י (ס' כ"ד) מה שהקשיתי על הר"ן שכתב שהנשבע לשלם ריבית דרבנן א"צ לשלם

דבשב ואל תעשה עקרו רבנן למצוה משום סייג והקשיתי שם מהא דאמרינן בשבועות (דף כ"ד) בשלמא לר"ל דמפרש בחצי שיעור משכחת לה בלאו והן אלא לר"י קשי' וא"כ כיון דר"ל ס"ל דח"ש אסור מדרבנן א"כ ליתא נמי בלאו והן דהא אם נשבע שיאכל חצי שיעור דרבנן היו אומרים לו שלא יאכל כדי שלא יעבור על איסור דרבנן וע"כ מוטב לו לעבור על השבועה בשב ואל תעשה וא"כ ליתא נמי בלאו והן עיי"ש מה שתירצתי ע"ז:

והנה ראיתי להריב"ש בתשובה (ס' שצ"ח) וז"ל דברים האסורים מדרבנן לא מקרי אוכלים שאינם ראוים ואע"פ שאין דרך לאכלם מ"מ ראוים הן ומתניתין בשבועה שלא אוכל ואכל לר"נ אליבא דר"ע פשוט הוא בסתם שלא פירש חצי שיעור לא נבילות ולא טריפות דהא כיון בח"ש מוקמי למתניתין לא קשי' כלל הך דאוכלים שאינם ראוים דח"ש לר"ל מותר מה"ת ואוכלים ראוים מקרי. וע"ש בס' אבני מלואים (סי' נ"ד) דלר"ל לא צריך לומר אפילו לרבנן במפרש ח"ש נבלות אלא במפרש שלא אוכל ח"ש סתם ואפ"ה לא קשה לר"ל דהא הוי אוכלים שאינם ראוין כיון דלר"ל ח"ש אינו אסור אלא מדרבנן ואוכלים ראוים מקרי

וא"כ לפי"ז לא צריכנא למה שהארכתי בספרי ע"י (שם) לתרץ דעת הר"ן דלהר"ן ניחא לר"ל דאיתא בלאו והן דהיינו אם נשבע שלא יאכל סתם או לרבנן במפרש ח"ש א"כ חל ממילא על נבילות וטריפות דאוכלים ראוי' מקרי וישנן בלאו והו:

אבל קשה לי מהא דאמרינן בשבועות (דף כ"ב) בעי רב אשי נזיר שאמר שבועה שלא אוכל חרצן בכמה כיון דכזית איסורא דאוריי' הוא כי קא משתבע אהתירא קא משתבע ודעתי' אמשהו או דילמא כיון דאמר שלא אוכל דעתי' אכזית ת"ש שבועה שלא אוכל כו' ור"ל אמר אי אתה מוצא אלא במפרש ח"ש אליבא דרבנן ואי בסתם ואליבא דר"ע דאמר אדם אוסר עצמו בכ"ש והא נבילה דמושבע ועומד מהר סיני הוא:. דכי חרצן לגבי נזיר דמי וטעמא דפריש הא לא פריש דעתי' אכזית ש"מ והשתא אם איתא דלר"ל מיירי במפרש שלא אוכל ח"ש סתם ואינו אומר נבילות וטריפות א"כ מה מוכיח הש"ס דילמא הא דבעינן מפרש ח"ש משום דנשבע בסתם כולל כל אכילות משא"כ אם הי' אומר שלא אוכל נבילות איפשר לומר דדעתי' אמשהו דאל"ה מושבע ועומד אלא ודאי דלר"ל מיירי דוקא במפרש ח"ש נבילות דאל"ה הוי לי' אוכלים שאינם ראוי' ואיפשר דס"ל דאע"ג דח"ש מדרבנן אעפ"כ כיון דשיעור שלם אסור מדאוריי' הוי לי' אוכלים שאינם ראוי' וע"כ ודאי מיירי דפירש שלא אוכל נבילות חצי שיעור דלא הוי מושבע ועומד ואיתא בלאו והן וכמו שביארתי בת' ע"י לדע' הר"ן שישנו בלאו והן משום דהשבועה חיילא אלא שהחכמים עקרוהו:

וא"כ נתבאר לפי מה שהוכחתי מהא דשבועו' (דף כ"ב) דבעי ר"א א"כ מוכח דלר"ל אע"ג דאסור מדרבנן אפ"ה הוי אוכלים שאינם ראוים וא"כ ניחא שפיר הא דאמר ר"ל דלוקה שלא הותר מכלל בישול אלא לאכילה בלבד אע"ג דר"ל סובר דחצי שיעור אסור מדרבנן אעפ"כ לא הוי אוכל נפש דהוי אוכלים שאינם ראוים:.

והנה אף שביארתי דאפי' לר"ל שסובר דחצי שיעור אינו אסור רק מדרבנן אפ"ה אם בישל נבילה ביו"ט לוקה משום דאפי' אסור מדרבנן נמי חשיב אוכל שאינו ראוי אפ"ה לענין שחיטה שאינה ראוי' אמרינן בב"ק (ד' ע"א) בשלמא למ"ד דאוריי' אמטו להכי פטרי רבנן אלא למ"ד דרבנן אמאי פטרי רבנן (פי' כיון דמעשה שבת דרבנן לא הוי שחיטה שאינה ראוי') וכן אמרינן בחולין (דף כ"ט) מיתיבי השוחט ונתנבלה בידו הנוחר והמעקר פטור מלכסות ואי אמרת אין שחיטה לעוף מה"ת נחירתו זו היא שחיטתו וליבעי כסוי כו' אלמא אע"ג דאסור מדרבנן אפ"ה הוי שחיטה הראוי' התם שאני דלא בעינן רק שהשחיטה תתיר באכילה וע"כ כיון דמדאורייתא מותר וא"כ הועילה השחיטה לענין דאורייתא ע"כ הוי שחיטה ראוי' וע"כ אין להקשות מזה לר"ל דס"ל דח"ש אינו אסור רק מדרבנן א"כ אפי' טריפה דאורייתא הוי שחיטה ראוי' דהיינו ע"י ח"ש. אך זה אינו דהתם בעינן שחיטה ראוי' שהשחיטה תתירתו וא"כ לענין ח"ש לא התירה השחיטה דהא אפי' אבר מן החי צריך שיהא כזית כמו דאמרינן בחולין א ק"ב) אבל הא דכתיב ביו"ט אך אשר יאכל לכל נפש היינו שתהי' ראוי' אכילה ממש. וע"כ לוקה על נבילה לר"ל אף דס"ל דח"ש אינו אסור רק מדרבנן

ובספרי נ"י (ס' ו') תמהתי על הפמ"ג ביו"ד (ס' כ"ה ס"ק כ"א) שכתב הב"ח דס' טריפה פטור מכיסוי משום דלא קרינן בי' אשר יאכל דלא מיבעי' למ"ד דס' דאורייתא אסור מה"ת א"כ לאו בכלל אשר יאכל הוא אלא אפי' להר"מ דמדרבנן הוא דאסור מ"מ הא כתב בשורש הא' דכל מידי דרבנן הוי ג"כ בכלל לאו דלא תסור וא"כ לא קרינן בי' אשר יאכל וע"כ אפי' אם הוא אסור מדרבנן אפ"ה פטור מכיסוי:

וכתבתי שם שהוא תמוה דהא אמרינן בחולין (ד' פ"ה) אמר ר' חייא ראה רבי דבריו של ר"מ באותו ואת בנו ושנאו בלשון חכמים ור"ש בכיסוי הדם ושנאו בלשון חכמים דשחיטה שאינה ראוי' לא שמה שחיטה ואפ"ה אמרינן בפ"ב דחולין (ד' כ"ז) השוחט ונתנבלה בידו והנוחר והמעקר פטור מלכסות. ואי אמרת אין שחיטה לעוף מה"ת נחירתו זו הוא שחיטתו וליבעי כיסוי אלמא אע"ג דשחיטה שאינה ראוי' לא שמה שחיטה ומדרבנן הוא דאסור אפ"ה בעי כיסוי ולא אמרינן דלא קרינן בי' אשר יאכל והכי אמרינן בחולין (ד' כ"ו) לא מבעי' קאמר לא מיבעי' צא טרוף דשחיטה שאינה ראוי'

לא שמה שחיטה אבל צא נחור אימא אין שחיטה לעוף מה"ת נחירתו זו היא שחיטתו וליבעי כיסוי קמ"ל כאשר צויתיך אלמא אע"ג דשחיטה שאינה ראוי' לא שמה שחיטה ואע"ג דמדרבנן אסור לאכול אפ"ה היא שחיטה ראוי' ובעי כיסוי:

והנה כעת אוסיף לבאר והוא דלכאורה איפשר לחלק דס' טריפה דאורייתא אע"ג דס' מה"ת הוי מדרבנן אעפ"כ איפשר לומר כיון דרבנן חששו דלמא הוי טריפה ואם הוא טריפה דאורייתא א"כ לא הוי בכלל אשר יאכל משא"כ אם הוא מותר מה"ת בודאי רק רבנן אסרוהו ע"כ הוי כלל אשר יאכל כיון דמה"ת ודאי מותר וע"כ נ"ל להוכיח דאפי' ספק דאורייתא אפ"ה חייב בכיסוי דהא תנן בחולין (ד' פ"ו) חרש שוטה וקטן ששחטו ואחרים רואים אותם חייב לכסות בינם לבין עצמם פטור מלכסות וכן לענין אותו ואת בנו ששחטו ואחרים רואים אותן אסור לשחוט אחריה' בינם לבין עצמם ר"מ מתיר לשחוט אחריהן וחכמים אוסרי' ואמרינן שם ורבנן מ"ש רישא דלא פליגי ומ"ש סיפא דפליגי כו' אלא רבנן אכולה מילתא פליגי ונטרי לי' לר"מ עד דמסיק לה למילתא והדר פליגי עילוי' בשלמא רבנן לחומרא אלא ר"מ מ"ש אמר ר' יעקב א"ר יוחנן מחייב הי' ר"מ על שחיטתן משום נבילה ומ"ש אמר ר' אמי הואיל ורוב מעשיהם מקולקלים כו' וא"כ חזינן דאע"ג דשחיטת חש"ו הו' ספק שחיטה מה"תואפ"ה רבנן אוסרים לשחוט אחריהם דילמא שחטו שפיר אע"ג דמ"מ הוי ספק טריפה ואינה ראוי' לאכילה אפ"ה אסור לשחוט אחריהם וכ"ת דמ"מ בכיסוי כיון דכתיב לא יאכל וא"כ ספק טריפה דאורייתא לא הוי בכלל אשר יאכל זה אינו דהא חכמים פליגי ארישא ומחייבי בכיסוי הדם ואע"ג דהוי ספק בשחיטה ולכאורה הי' להש"ס לתרץ דבסיפא לענין אותו ואת בנו דהטעם הוא משום דשחיטה שאינה ראוי' לא שמה שחיטה ע"כ בשחיטת חש"ו דהוי ספק אפ"ה אסור לשחוט אחריהם משום דילמא שחטו שפיר והוי שחיטה ראוי' אבל ברישא כיון דילפינן שצריך שתהא שחיטה ראוי' מדכתיב אשר יאכל וכמו דאמרינן בחולין (ד' פ"ה) ור"ש אשר יאכל כתיב וכתבו התוס' אבל אם לאו אשר יאכל מזביחה לא גמר משום דלא דמי שפיכה לזביחה כמו שחיטה לטביחה וא"כ כיון דילפינן מהא דכתיב אשר יאכל וא"כ אפי' ספק טריפה או ספק שחיטה דהיינו של חש"ו פטור מלכסות כיון דמ"מ אינה ראוי' לאכילה וע"כ לא פליגי רבנן ברישא אלא ודאי דאע"ג דכתיב אשר יאכל אפ"ה כיון דהוי ס' אולי שחטו שפיר אע"ג שסוף כל סוף אסור לאכול והוי ספיקא דאורייתא ואפ"ה מחייבי רבנן בכיסוי וכמו דאמרינן שם רבנן אכולי מילתא נטרי לר"מ עד דמסיק ליה למילתא והדר פליגי עילוי' וא"כ מוכח דלא כמו שכתבו הפמ"ג והב"ח דספק טריפה פטור מכיסוי משום דכתיב אשר יאכל ודו"ק.

ובזה יתיישב מה שהקשיתי בספרי נ"י על התוס' בחולין (ד' פ"ג) בד"ה במוקדשין מ"ט לא בקדשי מזבח נמי קא מבעי' כדמוכח הסוגי' ואע"ג דהנוחר והמעקר פטור מלכסות היינו משום דאסור באכילה אבל הכא משתרי באכילה במליקה וגבי כיסוי הדם לא כתיבה שחיטה אלא שפיכה עכ"ל וכתבתי שם בספרי נ"י (ס' ו') דמה שכתבו התוס' דלא כתיב שחיטה אלא שפיכה משמע דאי הוי כתיב שחיטה אע"ג דמשתרי באכילה אפ"ה לא הי' חייב בכיסוי משום דנוחר ומעקר לא מקרי שחיטה וקשה לי דהא כתבו התוס' ביומא (ד' ס"ב) ובחולין (ד' פ"ה) ד"ה עגלה ערופה אינה משנה דאמאי לא קאמר דשוחט דמתניתין היינו עירוף ופטור לר"ש משום דלא חזי לאכילה ולרבנן חייב משום דעריפתה זו היא שחיטתה

ובירושלמי (פ"ט דסוטה) אמר ר' ינאי דברי ר"מ אפי' ערפה חייב ר' יעקב בר' אחא כו' בשם רשב"ל אפי' לדברי ר"מ ערפה פטור (פי' דאמר ר' ינאי דלדברי ר"מ דקא סבר דשחיטה שאינה ראוי' שמה שחיטה ע"כ אפי' ערפה נמי חייב משום אותו ואת בנו דעריפתה זו היא שחיטתה וכן אמרינן (בפ"ג דסוטה) חד סב שאיל לרבנן דקיסרין עריפתה מהו שתטהר טריפתה מטומאתה אמרין לי' ולאו מתניתא השוחט ונמצאת טריפה א"ל מה אנן בעיין טריפה ואתון מייתינן לי' שחיטה אמרין לי' לא כן אמר ר' ינאי דברי ר"מ אפי' ערפה חייב אלמא דאמרינן עריפתה זו היא שחיטתה ואפילו באותו ואת בנו דכתיב שחיטה אלא דלר"ש פטור משום דהוי שחיטה שאינה ראוי' דאסור באכילה: **ומה** שכתב הפ"מ שם דהרמב"ם פסק (בפי"ב מה' שחיטה) דדווקא בשוחט עגלה ערופה מיחייב משום אותו ואת בנו אבל לא בעורף עיי"ש טעה בזה דהרמב"ם נקט לישנא דמתניתין אבל לדינא מודה דאפי' ערפה חייב דעריפתה זו היא שחיטתה דהא הרמב"ם פסק בסוף ה' עבודת יוה"כ (פ"ד ה' י"ז) דאם נעשה מחוסר זמן נפסל כגון שנשחטה אמו לחולה ביוה"כ שדחייתו לעזאזל זהו שחיטתו והוא כרבא ביומא (ד' ס"ב) דדחייתו לצוק זהו שחיטתו וה"נ לענין ע"ע עריפתה זהו שחיטתה

[**וא"כ** במליקת חטאת העוף דמותרת באכילה אפי' לר"ש הוי שחיטה ראוי' ואע"פ שהוא מולק אמרינן דמליקתו זו היא שחיטתו ולפי"ז מה שכתבו התוס' הטעם משום דכתיב שפיכה צ"ע:

וכעת נ"ל דהא שכתבו התוס' וגבי כיסוי הדם לא כתיבה שחיטה אלא שפיכה הוא כמו דאמרינן בחולין (ד' פ') שחיטת קדשים שחיטה שאינה ראוי' היא דכמה דלא זריק דם לא משתרי בשר לאכילה וכתבו התוס' בד"ה דכמה כו' ואפי' שחט שני אחר שנזרק דם הראשון חשיב שחיטה ראשונה שאינה ראוי' כיון דבשעת שחיטה אכתי לא הי' ראוי'

ואע"ג דלר"ש כל העומד לזרוק כזרוק דמי היינו דווקא לאחר שנתקבל בכוס כו' וא"ת דבמרובה (דף ע"ז) משמע דשחיטת קדשים הוי שחיטה ראוי' כו' וי"ל דדווקא להחשיב נותר אוכל שאתה יכול להאכיל לאחרים אית לי' לר' אושעי' דכזרוק דמי אבל לשויו שחיטה ראוי' משום דכזרוק דמי לית לי' עכ"ל. וא"כ שחיטת קדשים הוי שחיטה שאינה ראוי' לר' אושעי' משום דכמה דלא זריק דם לא משתרי בשר וע"כ הוי שחיטה שאינה ראוי' וא"כ בחטאת העוף דאמרינן בפ"י דזבחים (ד' ס"ד) חטאת העוף כיצד הי' נעשית עלה לכבש כו' הי' מולק את ראשו ממול ערפו ואינו מבדיל ומזה מדמה על קיר המזבח וא"כ כל כמה דלא מזה דמה לא משתרי בשר וא"כ הוי שחיטה שאינה ראוי' לר"ש כמו בקדשים. וא"כ מאי פריך מוקדשים מ"ט לא:

וע"ז כתבו התוס' ואע"ג דהנוחר והמעקר פטור מלכסות היינו משום דאסור באכילה אבל הכא משתרי באכילה במליקה וגבי כיסוי הדם לא כתיב שחיטה ולא שפיכה (פי' והא דבעינן שיהא ראוי לאכילה הוא דכתיב אשר יאכל וכמו שכתבו התוס' בחולין (ד' פ"ה) דאם לא אשר יאכל מטביחה לא גמר משום דלא דמי שפיכה לטביחה כו' וא"כ כיון דגמרינן מהא דכתיב אשר יאכל ע"כ אע"פ דהשתא לא חזי לאכילה מ"מ אתי לידי אכילה ולא דמי לשחיטה שאינה ראוי' דבעינן שתהא ראוי' בשעת שחיטה וכמו שכתבו התוס' בחולין (ד' פ' ושם) דלהחשיב נותר אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים אית לי' לר' אושעיה דכזרוק דמי אבל לשויו שחיטה ראוי' משום דכזרוק דמי לית לי'. וא"כ כיון דאמרינן דמכל האוכל אשר יאכל כיון דכל העומד לזרוק כזרוק דמי ע"כ קרינן בי' אשר יאכל וה"נ מה דכתיב אשר יאכל לענין כיסוי הדם כיון דכל העומד להזות כהזה דמי ע"כ קרינן ביה אשר יאכל ובעוף לא כתיב שחיטה דנילף שחיטה מזביחה מדכתיב טבוח טבח והכן דלא דמי שפיכה לשחיטה כמו שכתבו התוס' אלא מדכתיב אשר יאכל וע"כ הוי בכלל אשר יאכל וע"כ פריך הש"ס במוקדשים מ"ט לא וזהו כוונת התוס' ודו"ק:

וע"כ אמרינן התם הכא במאי עסקינן בקדשי בדק הבית ולפרקינהו ולכסינהו כו' וכתבו התוס' ותימא מנלן שצריך לפדותו ולחייבו בכיסוי כו' וי"ל דהכי פריך כיון שסופו לפדותו לכשיפדה הוי למפרע שחיט' ראוי' א"כ לכסינהו ואפי' קודם פדי' ועוד דאית לי' לר"ש כל העומד לפדות כפדוי דמי והוא כמו שביארתי כיון דילפינן מהא דכתיב אשר יאכל ע"כ כיון דעומד לפדות כפדוי דמי ואתי לידי אכילה ע"כ קרינן בי' אשר יאכל ודו"ק:

הלכה ד

קטע ד

שם (ה"ד) ב"ה אומרים עומד ואומר זה וזה אני נוטל מחלפא שיטתהון דב"ש דתנינן תמן ועוד אמר ר' אליעזר עומד אדם על המוקצה ערב שבת בשביעית ואומר מיכן אני אוכל למחר ר' אליעזר לאו שמותי הוא (ופי' וא"כ איך ב"ש אמרי הכא דלא יטול אלא א"כ נענע מבעוד יום) חומר הוא בדבר שיש בו רוח חיים (פי' דמשני דסברי כר' אליעזר דעומד אדם על המוקצה ע"ש בשביעית ואומר מכאן אני אוכל למחר והא דאמרי ב"ש דלא יטול אלא א"כ נענע מבעוד יום הוא משום דחומר הוא בדבר שיש בו רוח חיים):

וע"ז אומר מחלפא שיטתהון דרבנן דתנינן תמן וחכמים אומרים עד שירשום ויאמר מכאן ועד כאן והכא אין אמרין הכין (פי' דא"כ מחלפא שיטתי' דב"ה דכאן בדבר שיש בו רוח חיים סוברים דאומרים זה וזה אני נוטל) והכא אינון אמרין הכין דחכ"א עד שירשום ויאמר מכאן ועד כאן עוד אינון אית להון חומר הוא בדבר שיש בו רוח חיים והנה הק"ע נדחק בזה מאוד דמהו התירוץ עוד אינין אית להון חומר בדבר שיש בו רוח חיים: והפ"מ פירש דב"ה מחמרי טפי דאומרים זה וזה אני נוטל והוא דחוק הא התוס' כתבו בביצה (ד' ל"ד) דעד שירשום ויאמר מכאן ועד כאן היא חומרא יותר מהא דזה וזה אני נוטל וכמו שכתבו התוס' בד"ה ואומר מכאן אני נוטל למחר מקשה בירושלמי מחלפא שיטתי' דמוקצה דבע"ח עדיף ומחמירין טפי אבל קשה דמחלפא שיטתי' דב"ה דקאמר זה וזה אני נוטל והכא קאמר דבעי שירשום ויש לומר דשאני הכא דאקצינהו בידים וא"כ משמע דזה חמיר יותר אם ירשום מכאן ועד כאן משיאמר זה וזה אני נוטל:

ע"כ נראה לי דהירושלמי מקשה מחלפא שיטתי' דרבנן דתנינן תמן וחכמים אומרים עד שירשום ויאמר מכאן ועד כאן והכא אינון אמרין הכא. עוד אינון אות להון חומר הוא בדבר שיש בו רוח חיים (פי' שהמקשה הי' סבור דכיון דב"ה פליגי עם ב"ש ואמרו עד שיאמר זה וזה אני נוטל מסתברא דסברי כרבנן דר' אליעזר דלית להו ברירה וא"כ מחלפא שיטתי' דמקילים בדבר שיש בו רוח חיים יותר דרבנן אמרי עד שירשום ויאמר מכאן ועד כאן וע"ז משני עוד אינון אית להון חומר בדבר שיש בו רוח חיים (פי' דלעולם שברי כר"א שאמר שם דסגי במכאן אני נוטל למחר משום דיש ברירה (וכמו דאמרינן בביצה (ד' י') וב"ה למה לי למימר זה וזה אני נוטל לימא מכאן אני נוטל למחר וכ"ת ב"ה לית להו ברירה והתנן המת בבית ולו פתחים הרבה כו') אלא דמחמרי בדבר שיש בו רוח חיים אבל בדבר שאין בו רוח חיים סברי כר"א דסגי אם יאמר מכאן אני נוטל למחר (וכן פסק הש"ע או"ח (סי' תצ"ו סעי' ד') דכל מוקצה שאינו של בע"ח כגון אוצר של פירות

סגי כשיאמר מכאן אני נוטל למחר והוא משום דאנן קיי"ל דבדרבנן יש ברירה אעפ"כ בבע"ח מחמרינן טפי וכמו דב"ש מחמרי בדבר שיש בו כוח חיים ה"נ לדידן דקיילי"ן דיש ברירה אעפ"כ בעלי חיים חמיר טפי:

ועוד יש לומר דלשיטת הירושלמי שביארתי דמוקצה שיבש ואין הבעלים מכירים בו הוי מוקצה א"כ איך מהני ברירה הא אפילו הי' יבש מתחילה כיון שלא הכירו הבעלים הוי מוקצה וא"כ איך מהני ברירה וע"כ סברי חכמים דבעינן שירשום ויאמר מכאן ועד כאן וא"כ הבעלים מכירים בו וע"כ מותר:

ואם כן ביונים דבית הלל אומרים זה וזה אני נוטל הוא משום דהם אינם מוקצים אלא מטעם דבעלי חיים חמירי טפי וצריכים הכנה. אבל אי לאו מטעם בע"ח לאבעי הכנה אבל התם בגרוגרות וצימוקים דאפי' ר"ש מודה אם לא הכירוהו הבעלים לא מהני וא"כ בעינן שיכירו הבעלים ע"כ בעינן שירשום ויאמר מכאן ועד כאן א"כ זהו כתירוצם של התוס' (והא שלא הביאו הירושלמי הוא משום ד הירושלמי לשיטתי' דמוקצה שיבש ואין הבעלים מכירים בו הוי מוקצה ע"כ בעינן שירשום ויאמר מכאן ועד כאן ע"כ כתבו הטעם דאקצינהו בידים) ובמ"א יתבאר:

[**ובזה** יתבאר הא דאמרינן שם אמר ר' יוסי בר' בון לוי מקיש על שובכה ואמר יזכה לי שובכי למחר והנה בספרי עמק יהושע (ס' ט') ביארתי שם על מה שהקשה הק"ע דלמה לי להקיש על השובך וכתבתי שם שלי נראה שזהו כמו עובדא דאיתא בסוף חולין (דף קמ"א) ובשינוי קצת ובזה האופן נמצא בירושלמי דאמרינן התם לוי בר סימון אקני כו' א"ל זיל טרוף אקן דליתגבהו וקנינהו וקאמר למאי אי למקנא לקנינהו ליה בסודר אי ביו"ט בעומד ואומר זה וזה אני נוטל סגי ומשני הנהו פירי חדתי הוי דלוי בר סימון גופי' לא הוי קני להו והכי קאמר לי' זיל וטריף אקן דליתגבהו ונקנינהו. פי' משום דאסור לזכות בביצים כל זמן שהאם רובצת עלי' ע"כ אמר לי' זיל וטריף אקן דליתגבהו ויקנה ע"י חצירו וה"נ קאמר בירושלמי דהי' מקיש על השובך כדי שיתגבהו ויקנינהו ע"י חצירו וקאמר שיזכה לו שובכו למחר כו' עיי"ש:

אך דמשמע מהירו' דלענין מוקצ' קאמ' ע"כ אפשר לומר דביצי' הוי ע"כ הוי מקיש על השובך שיתגבהו ויקנינהו ואמר יזכה לי שובכו למחר והאי למחר היינו לצורך מחר והא שהקשה על הק"ע דהא אם זימן כל השובך ואינו צריך אלא לא' לא מהני אך איפשר לומר דמהני מטעם ברירה. והא שכתב הש"ע או"ח (סי' תצ"ז) דאם זימן כל השובך ואינו צריך אלא לזוג א' לא מהני אך כיון שביארתי דהא דמקיש על שובכה היינו משום שאסור לזכות בביצים כל זמן שהאם רובצת עליהם וע"כ אמר יזכה לי שובכו למחר

היינו בהביצים (והביצים צריכים הכנה וכמו דאיתא בירושלמי (פ"ג דשבת ה"ג) הרי ביצים לאפרוחים הרי בעינן הן ואינן בהכינן ובשבת (דף מ"ה) חטים שזרען בקרקע וביצים שתחת התרנגולת מהו כי לית לי' לר' שמעון היכא דלא דחי' בידים היכא דדחי' בידים אית לי' מוקצה או דילמא אין מוקצה לר"ש אלא שמן שבנר בשעה שהוא דולק וכיון דהכא משום ביצים הוא ע"כ מהני אם אמר יזכה לי שובכי למחר דהא דבעינן לב"ה זה וזה אני נוטל הוא משום דחומר הוא בבע"ח אבל לגבי ביצים אפי' אם אומר מכאן אני אוכל למחר סגי כיון דקיי"ל דבדרבנן יש ברירה ועי' ביו"ד (סי' ס"ו סעי' ז') ובחולין (דף ס"ד) ובפסחים (ד' נ"ה) אך לפי"ז יהי' מוכח לשיטת הירושלמי דמהני מכאן אני אוכל למחר אפי' היכא דדחינהו בידים ועיין שבת (ד' מ"ה) ודו"ק]:

הלכה ה

קטע ב

שם (ה"ה) זימן שחורים ומצא לבינים לבינים ומצא שחורים שנים ומצא ג' אסורין ג' ומצא שנים מותרין בתוך הקן ומצא לפני הקן אסורים ואם אין שם אלא הם הרי אלו מותרים ובגמ' מתניתא דרבי דתני מאתים ומצא מנה מנה מונח מנה מוטל תמן תנינן האומר לבנו מעשר שני בזוית זו ומצא בזוית אחרת הרי אלו חולין (ולא סיים המשנה דתנן שם הי' שם מאה ומצא מאתים השאר חולין מאתים ומצא מנה הכל מעשר):

וע"ז אומר ר' יעקב בר' אחא בשם ר' יוסה דרבי היא דתני מאתים ומצא מנה מנה מונח ומנה מוטל דברי רבי וחכ"א חולין כו' ומתניתין דמעשר שני נמי אתי כרבי וע"כ אומר מאתים ומצא מנה הכל מעשר וע"ז אומר חזר ואמר שני' בגוזלים שדרכן לפרוח (פי' וע"כ רבנן נמי מודה דזימן שלשה ומצא שנים מותרין) והא תני ר' חלפתא בר' שאול הוא הדבר בגוזלים הוא הדבר בביצים (פי' אפי' בביצים נמי אמרינן דאם זימן שלשה ומצא שנים מותרין) הוי דרבי הוא:

עוד שם א"ר יוסי תמן אביו הניח ובנו מצא ברם הכא הוא הניח הוא מצא (פי' דמדחה דמתניתין דמעשר שני אתי ככ"ע דתמן אביו הניח ובנו מצא וא"כ איפשר דאביו בעצמו נטל המנה השני' והעלן לירושלים). אבל הכא הוא הניח הוא מצא. וע"כ סברי רבנן דמדלא מצאם כמו שהניחם ע"כ הכל חולין:

ונראה לי להגיה הא שאומר תמן תנינן אח"כ (וכצ"ל) מתניתא דרבי דאמר דתני מאתים ומצא מנה מנה מונח ומנה מוטל דברי רבי וחכמים אומרים חולין ר' אחא בשם ר' יוסא דרבי היא ובכאן צריך לגרוס ר' יעקב בר אחא בשם ר' יוסי דרבי היא דתני מאתים ומצא מנה מנה מונח ומנה מוטל דברי רבי וחכ"א חולין חזר ואמר ד"ה היא שני' בגוזלים

שדרכן לפרוח והא תני רבי חלפתא בן שאול הוא הדבר בגוזלים הוא הדבר בביצים הוי דרבי היא ובכאן צריך לגרוס תמן תנינן החומר לבנו מעשר שני בזוית זו ומצא בזוית אחרת הרי אלו חולין ולא סיים המשנה (וכצ"ל) מאתים ומצא מנה הכל מעשר (פי' וא"כ אתי סתמ' דמתני' דלא כרבי דא"כ הי' צריך לומר דהשאר מעשר וע"ז אמר ר' יוסי תמן אביו הניח ובנו מצא ברם הכא הוא הניח הוא מצא וע"כ אתי מתניתין אפי' כרבי הורי ר' בא בר זבדא במעשר שני כהדא דרבי:

קטע ג

שם אמר ר' יודן הדא דאת אמר כשהי' שם שתי קינים אבל אם אין שם אלא קן א' בלבד לא בדא והא תנינן אם אין שם אלא הן הרי אלו מותרין א"ר יוסי בר' בון כשאין שם אלא גוזל א' בלבד קן אחת שחורים בלבד:

הנה המפרשים הק"ע והפ"מ נדחקו בפי' הירושלמי הזה ולי נראה שהירושלמי חולק על הש"ס שלנו בהא דתנן בתוך הקן ומצא לפני הקן אסורין דאמרינן בביצה (ד' מ"א) לימא מסייע לי' לדריב"ח דאמר רוב וקרוב הולכין אחר הרוב אמר אביי בדף רבא אמר בשני קינין זו למעלה מזו עסקינן ולא מיבעי' זימן בעליונ' כו' וא"כ לפי מה דקיילי"ן בב"ב (ד' כ"ג) כריב"ח דאמר רוב וקרוב הולכין אחר הרוב וא"כ ניחא הא דתנן בתוך הקן ומצא לפני הקן אסורין והוא משום דאזלינן בתר רובא דעלמא:

והירושלמי סובר דרוב וקרוב הולכין אחר הקרוב וע"כ אמר ר' יודן זאת אומרת בשהי' שם שתי קינים: ובאותו שלא זימן לא מצא כלום והוא לא מצא במקומן אמרינן אשתרבובי אשתרבוב ונחית וסרוכי סריך וסליקו אבל אם אין שם אלא קן א' לא בדא (פי' דמותרין ולא אזלינן בתר רובא דעלמא דרוב וקרוב הולכין אחר הקרו') וע"ז אומ' תנינן אם אין שם אלא קן א' הרי אלו מותרין וא"כ מאי קמל"ן. א"ר יוסי בר' בון כשאין שם אלא גוזל א' בלבד קן אחת שחורים בלבד פי' אי לאו דקאמר ר' יודן הוי אמינא דמיירי בקן א' ואפ"ה אם מצא לפני הקן אסורים והוא משום דאזלינן בתר רובא דעלמא והא דקתני אם אין שם אלא קן א' בלבד היינו שבתוך חמשים אמה אין נמצא קן א' והן מדדין או כמו דאמרי' בב"ק (ד' כ"ג) דהיינו שלשים ריס ואין עוד קן או שאם זימן שחורים ולא נמצא שחורים אבל אם נמצא אזלינן בתר רובא דעלמא וע"כ קמל"ן דמתניתין דווקא בשתי קינים אבל אם אין שם אלא קן א' בלבד אע"פ שיש שם עוד גוזלות אך כיון שבכאן לא הוי אלא קן א' ע"כ אזלינן בתר הקרוב ולא בתר רובא דעלמא:

אך דיש להביא ראי' דהירושלמי סובר גם כן כרבי חנינא דרוב וקרוב הולכין אחר הרוב וכמו דאמרינן (פ"ג דב"ב) ניפול הנמצא בתוך חמשים אמה הרי זה של בעל השובך

חוץ מחמשים אמה הרי זה של מוצאו כו' ובגמ' הדא דתימר בשאין דרך הרבים מפסקת בנתים אבל בזמן שמפסקת לא בדא ופי' הפ"מ הדא דתימר הא דקתני במתניתין קרוב לזה שלו דוקא בשאין דרך הרבים מפסקת בין שתי השובכות דליכא למיחש דלמא מרובה דעלמא נינהו אבל בזמן שמפסקת דרך רה"ר לא בדא אמרו דהולכין אחר הקרוב משום דאיכא למיזל בתר רובא דעלמא והוי של מוצאו) ועיין שם מה שהביא הפ"מ מה שכתב הרמב"ן:

ולי נראה דהא דאמר הירושלמי הדא דתימר בשאין דרך הרבים מפסקת אבל בזמן שמפסקת לא בדא אין הטעם כמו שכתב הפ"מ שהירושלמי סובר דרוב וקרוב הולכין אחר הרוב אלא הטעם שאם דרך הרבים מפסקת א"כ מתייאש ואין צריך להחזיר וכמו דאמרינן בב"מ (דף כ"ד) המוצא בסרטי' ובפלטי' ובכל מקום שהרבים מצוים שם הרי אלו שלו כו' לעולם רשב"א הוא ואפי' ברוב ישראל נמי וכן אמרינן בירושלמי (פ"ז דשקלים ה"ג) גדי צלי כו' והתירוה משום שני דברים משום מציאה ומשום רוב מהלכי דרכים משום מציאה כהדא דתני המציל כו' ומאסרטי' גדולה ופלטי' גדולה הרי אלו שלו מפני שהבעלים מתייאשין מהן כו' וע"ז אומר בירושלמי על הא דתנן ניפול הנמצא בתוך חמשים אמה ה"ז של בעל השובך ע"ז אומר הדא דתימר בשאין דרך הרבים מפסקת אבל אם דרך הרבים מפסקת א"כ הבעלים מתייאשין וע"כ הוי של מוצאו אבל לעולם סובר הירושלמי דרוב וקרוב הולכין אחר הקרוב וכמו שבארתי ודו"ק:

הלכה ח

קטע ג

שם (ה"ח) בש"א אין מוליכין חלה ומתנות לכהן ביו"ט כו'. אמרו להם ב"ה לא אם אמרת בתרומה שאין זכאי בהרמתה תאמר במתנות שזכאי בהרמתן ובגמ' וקשה על דב"ה תרומה אינו זכאי בהרמתה הגע עצמך שיש עליו תנאי (פי' וא"כמותר להפריש ומשני זו מפני זו (פי' דגזרו בתרומה שיש עלי' תנאי שלא להוליכה ביו"ט מפני רוב תרומה שאין עלי' תנאי) ולמה תנינן חלה מפני חלה שהורמה ביו"ט כהדא דתני הלש עיסה ביו"ט מפריש חלתה ביו"ט לשה מעיו"ט כו' אסור לטלטלה כו' ליטול ממנה עירס לא אמר אלא לש אבל עירס לא (פי' דוקא אם לש עיסה מעיו"ט לא מפריש חלה ביו"ט אבל אם עירס מעיו"ט מותר להפריש חלה ביו"ט אמר שמואל אחוה דר' ברכי' תיפתר בעיסה טמאה שאינו מפריש חלתה אלא לבסוף (פי' וע"כ אפילו עירס עיסה מעיו"ט אעפ"כ מותר להפריש חלה ביו"ט דבתרומה טמאה מפריש חלה לבסוף) אמר ר' יוסי ב"ר בון

בדין הי' בעיסה טהורה שלא יפריש חלתה אלא לבסוף תקנה תקנו בה שיפרישנה החלה שלא תטמא העיסה:

ונראה לי דר' יוסי בר' בון מתרץ דמיירי בעיסה טהורה וכ"ת א"כ אמאי קאמר דוקא לש מעיו"ט אבל עירס לא הא בעיסה טהורה מפריש חלתה משעה שעירס א"כ אפילו עירס עיסה מעיו"ט נמי על זה אמר ר' יוסי ב"ר בון בדין הי' אפילו בעיסה טהורה שלא יפריש חלתה אלא לבסוף דהיינו לאחר הלישה הקנה תקנו בה שיפרישנה תחילה שלא תטמא העיסה ואם כן זהו התקנה רק לטובתו שלא יצטרך לשמור את התרומה. וע"כ אם רצה לעשות כדין אפי' בתרומה טהורה שלא יפריש חלתה אלא לבסוף א"כ עשה כדין. וע"כ אפי' בתרומה טהורה אם עירס עיסה מעיו"ט אעפ"כ מותר להפריש החלה ביו"ט מכיון דמצד עיקר הדין אפי' בתרומה טהורה נמי אינו מפריש את החלה אלא לבסוף. ע"כ יכול להפריש את החלה ביו"ט:

וע"ז מביא הפלוגתא של ר' יוסי בר' בון כמו שאבאר דע"כ הוצרך ר"י בר' בון לומר דמתניתין מיירי אפי' בעיסה טהורה וכיון דרצה לעשות כדין אפי' בתרומה טהורה נמי אפילו עירס מעיו"ט מותר להפריש חלה ביו"ט והוא משום דר"י ב"ר בון לא רצה לאוקמי הברייתא בתרומה טמאה והוא משום שסובר דתרומ' טמאה אסור להפריש ביו"ט וכמו דקאמר שם מתניתא ביו"ט של פסח (פי' הא דפליגי ר"א ור"י הוא ביו"ט של פסח והוא משום דאם יפריש החלה בעודה עיסה א"כ יעבור על ב"י וע"כ אומר ר"א שלא תקרא לה שם עד שתאפה ור' יהושע אומר לא זהו חמץ שמוזהרין עליה אבל בעצרת ובחג מותר (פי' מותר להפריש אפילו מתרומה טמאה. ר' יוסי בר' בון בשם ר' אחא אפי' בעצרת ובחג אסור על שם וכל מלאכה לא יעשה בהם אלא יניח כל העיסה עד לאחר יו"ט וא"כ קשה לר"י בר' בון הא דתניא לשה מעיו"ט כו' אבל עירס מותר וא"כ לפי מאי דמשני דמיירי בעיסה טמאה שאינו מפריש חלתה אלא לבסוף א"כ מוכח דעיסה טמאה מותר להפריש ביו"ט. וע"כ משני דמיירי אפי' בעיסה טהורה מחמת דבדין היה אפי' בתרומה טהורה שאינו מפריש חלתה אלא לבסוף רק תקנה תיקנו כו' וע"כ אם עשה כדין ועירס מעיו"ט כו' מותר להפריש חלה ביו"ט אפי' בעיסה טהורה משום דבעיסה טמאה סובר שאין להפריש ביו"ט ובפסחים (פ"ג ה"ג) מסיים בירושלמי מה בינה לקניבת ירק של תרומה (פי' כיון דאין בה משום מפריש תרומה דהא לשה ביו"ט. וא"כ מה בינה לקניבת ירק של תרומה וע"ז משני זו ראויה לאכילה וזו אינה ראויה לאכילה רבנן דקיסרין בעי מה בינה לבורר קטניות ביו"ט ודו"ק:

הלכה י

קטע ב

שם (ה"י) הבורר קטניות ביו"ט ב"ש אומרים בורר אוכל ואוכל ובית הלל אומרים בורר כדרכו בחיקו ובתמחוי אבל לא בטבלה כו' ובגמ' ר' יונה בעי עשה כן בשבת על דב"ש מהו שיהא חייב א"ל ר' יוסי ולמה לא אילו עשה כן על דב"ה שמא אינו חייב הכא חייב אמר ר' מנא יאות אמר ר' יונה אבא לא אתי אלא על דב"ש למה הותר מכלל ברירה ביו"ט לא הותר מכלל ברירה בשבת (פי' דב"ה דאמרי דיכול לברור כדרכו אלמא דסובר דהותר מכל ברירה ביו"ט א"כ בשבת דלא הותרה ודאי חייב) אלא דמיבעי' לי' אליבא דב"ש אם הטעם דב"ש היא דבורר אוכל ואוכל לא הוי ברירה כלל וא"כ אם עשה כן אפי' בשבת פטור או שסובר דאפי' בורר אוכל נמי הוי ברירה ואם עשה כן בשבת חייב ורק ביו"ט משום דהותר אוכל נפש רק שב"ש אומרים שצריך שיעשה ע"י שינוי דהיינו בורר אוכל ואוכל אבל מ"מ הוי בורר ובשבת חייב והא דמספקא ליה בבורר לבית שמאי דאמרי בבירר אוכל ואוכל דלא הוי בורר כלל ואם עשה כן בשבת פטור (ואיפשר דלדידהו לא הותר בורר כלל הוא משום דאמרינן לקמן בירושלמי דיש אומרים דלא הותר בורר כלל ביו"ט וכמו דאמרינן לקמן תני אין בוררין ולא טוחנין ולא מרקידין הבורר והטוחן והמרקד בשבת נסקל וביו"ט סופג את הארבעים ואמרינן לקמן מניין שאין בוררין ולא טוחנין ולא מרקידין א"כ איפשר לומר דסברי ב"ש דלא הותר ברירה כלל. והטעם הוא כמו דאמרי' לקמן שאין טוחנין כו' משו' דכתיב אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעש' לכם עד ושמרת' את המצו' שזהו שימור דלישה וכמו דאמרינן בפסחים (ד' מ') ודילמא שאני התם דבעידנא דנחית לשימור לא הוי שימור ופירש"י דילמא לעולם שימור דלישה הוי שימור כו' משום דמשעת נתינת מים לקמח שזה דבר המחמצת הוי צריכה שימור אבל לא בורר שהוא קודם הלישה) (ולקמן יתבאר דהא דאמרינן דלא הותרה מלאכה שקודם הלישה היינו דוקא אם האי מלאכה ליכא לאחר לישה אבל אם האי מלאכה איכא לאחר לישה נמי ע"כ שרי קודם הלישה נמי ובפרט לב"ה דאמר מתוך שהותרה לצורך כו' אם כן כיון שהותרה לאחר כך הותר מתחילה נמי):

וע"ז אומר ברר אוכלים מתוך אוכלים חזקיה אמר חייב ור' יוחנן אמר פטור מתניתא פליגא על חזקיה בורר ואוכל בורר ומניח על השולחן אלמא דאם בירר אוכל מתוך אוכל לא הוי בורר וע"ז משני תיפתר כשהיו אוכלים אוכלים ראשונה ראשונה (וע"כ כיון שאכלו מיד כולם לא הוי בורר) והא תני ובלבד שלא יבור כל אותו המין (פי' באוכל מתוך אוכל) אם עשה כן בשבת חייב. על דעתיה דר' יוחנן שכן הבורר כדרכו במקום

אחר חייב (פי' לא באוכל מתוך אוכל) על דעתיה דחזקיה אפי' עיגול מן עגולין דמאי כדון כל עמא מודיי להההיא דאמר ר' אימי ה"ל אורחין אפיק קומיהון תורמסין ופסולין אמר לון יהבין דעתיכין דאתון מיכל הקורנסין בסוף (פי' שיבררו האוכל המונח תחילה ואח"כ יאכלו הקורנסין. וא"כ מוכח שאוכל מתוך אוכל הוי בורר רק שאפילו באוכל מתוך אוכל ה"מ אם בירר האוכל הגרוע אבל אם בירר האוכל המובחר אין בזה משום בורר דהא אפי' באוכל מתוך פסולת נמי לא הוי בורר וכן כתבו התוס' בשבת (דף ע"ד) בד"ה היה לפניו שני אוכלין גרסינן וכן פי' ר"ח דבאוכל מתוך אוכל שייכא ברירה שבורר אותו שאינו חפץ לאכול דאותו שאינו חפץ בו חשיב פסולת לגבי אותו שחפץ בו וכן משמע בירושלמי דגרס הבורר אוכלים מתוך אוכלים וע"ז אמר להו שיאכלו קורנסין בסופה (פי' אותו שאינם חפיצי' לאכול יהא בסוף דאם יבררו אותן שהחפצים לאכול א"כ יש בזה משום בורר דאוכל מתוך אוכל נמי יש בה ברירה)

קטע ד

תני אין גוררין ולא טוחנין ולא מרקידין הבורר והטוחן והמרקד בשבת נסקל וביו"ט סופג את הארבעים והא תנינן בורר כדרכו בחיקו ובתמחוי וא"כ לב"ה הותר ברירה ומסתמא איירי ב"ש א"כ מוכח דב"ש לא סברי דלא הותר בורר כלל והא דאמרי בורר אוכל ואוכל שזהו לא הוי ברירה כלל ואפי' עשה כן בשבת פטור אבל הכא תנן דאם עשה בשבת חייב וע"כ תנן דביו"ט סופג את הארבעים ומזה יהיה מוכח מה דמיבעי' ליה תחילה אליבא דב"ש דאם ב"ש סברי דלא הותר ברירה כלל ובורר אוכל ואוכל לא הוי בורר כלל או דב"ש סברי דבורר הותר נמי אך דאעפ"כ צריך לשנות ואם עשה כן בשבת חייב וא"כ יהיה מוכח מזה דבורר לא הותר כלל):

וע"ז אומר אמר ר' חנינא ענתניי' דרבן גמליאל הוא דאמר אף מדיח ושולה ולר"ג לא הותר בורר כלום והוא משום שלא הותרה מלאכה אלא מה שלאחר לישה אבל מלאכות שהם קודם הלישה כגון ברירה טחינה והרקדה לא הותר כלל וע"ז פריך והא תני של בית ר"ג היו שוחקין פלפלין ברחיים שלהן ומותר לטחנן ואשור לבור (פי' שטחינה הוי ג"כ מלאכה שקודם לישה ואעפ"כ הותר ולבור לא הותר לר' גמליאל) אמר ר' יוסי בר' בון לא הותרה טחינה כדרכה דהטחינה ברחיים שלהם לא הוי טחינה כדרכה:

עוד שם מניין שאין בוררין ולא טוחנין ולא מרקידין ר' אחא בשם רשב"ל כל מלאכה לא יעשה בהם כו' אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם ושמרתם את המצות והוא שלא הותר אלא מלישה ואילך תני חזקיה ופליג אך הוא לבדו הרי אלו מיעוטין שלא יקצור ולא יטחון ולא ירקד ביו"ט (פי' שהוא כמו שביארתי דאם הותרה ברירה

אחר הלישה א"כ הותרה נמי קודם הלישה וע"ז אומר תני ר' חזקיה ופליג אך הוא לבדו הרי אלו שלא יקצור ולא יטחון ולא ירקד אבל ברירה הותר והוא משום דחזקיה אזיל לטעמיה שסובר דבורר אוכל מתוך אוכל הוי נמי ברירה א"כ יש ברירה אח"כ ג"כ דהיינו אחר הלישה א"כ ממילא הותר קודם הלישה וע"כ קאמר דהרי אלו מעוטין היינו על קצירה וטחינה והרקדה אבל לא בורר דבורר הותר ביו"ט וע"ז אומר ותני חזקיה ופליג דחזקיה אזיל לטעמיה שיש ברירה באוכל מתוך אוכל וע"כ כיון שהותר אחר הלישה הותר נמי קודם:

וע"ז אומר ר' זעירא רב חייא בר אשי בשם רב המשמר חייב משום בורר אמר ר' זעירא לא מסתברא משום מרקד ר' יונה ור' יוסי תריהון אמרין בקדמיתא הוינן אמרין יאות אמר ר' זעירא מה המרקד קמח מלמטן וסולת מלמעלן אף המשמר יין מלמטן ושמרים מלמעלן ולא הוינן אמרין כלום. למה הותר מכלל ברירה והותר מכלל שימור הותר מכלל ברירה בורר כדרכו בחיקו ובתמחוי והותר מכלל שימור אבל נותנים לתלויה ביו"ט ולא הותר מכלל הרקדה דאמר ר' חנינא כו' אין שונין את הקמח אבל מרקידין לאחורי הנפה אין תימר משום מרקיד הוא יהא אסור אלא ודאי דמשמר הוא משום בורר וברורר הותר אף על פי שהוא קודם הלישה:

הלכה יא

קטע ב

שם (הי"א) ב"ש אומרים אין משלחין ביו"ט אלא מנות וב"ה אומרים משלחין בהמה חיה ועוף חיין ושחוטין כו' ר' הושעי' רבה אמר לר' יודן כו' שמעת מאביך תרנגולת מותר לטלטלה מה אם היתה מוכנת לשחיטה מותרת ואם לאו אסורה ואין כל תרנגולין מוכנין לשחיטה לכן צריכה אפי' אינה מוכנת (איפשר לומר שצריך לגרוס האי ואין כל התרנגולים מותרים לשחיטה אח"כ. וכצ"ל לכן צריכה אפי' אינה מוכנת ואין כל התרנגולים מוכנים לשחיטה (פי' שסתמא לשחיטה הן עומדין וכמו דאמרינן בחולין (ד' ט"ו) השוחט בשבת כו' מי סברת בהמה בחייה לאכילה עומדת בהמה בחייה לגדל עומדת אי הכי בהמה לר' יהודה ביו"ט היכי שוחטין א"ל עומדת לאכיל' ועומדת לגדל נשחטה הוברה דלאכילה עומדת לא נשחטה הוברה דלגדל עומדת):

וע"ז אומר הירושלמי דמדמשלחין בהמה חיה ועוף בין חיין בין שחוטין והוא משום דיכול לשוחטה א"כ מוכח דתרנגולת מותר לטלטלה ואף שיש לומר ודעומדת לאכילה ועומדת לגדל ביצים ואם שחטה הוברה דלאכילה עומדת וכמו דאמרינן בחולין (שם) וכן בביצה (ד' ד') כגון שלקחה סתם נשחטה הוברה דלאכילה עומדת לא נשחטה

הוברה דלגדל ביצים עומדת אך איפשר לומר דלשיטת הירו' (פ"ק דביצה ה"ד) דאמרינן שם מחלפא שיטתי' דרבנן דתנינן תמן וחכ"א עד שירשום מכאן ועד כאן והכא אינון אמרין הכין עוד אינון אית להון חומר בדבר שיש בו רוח חיים וביארתי שם דב"ה סברי נמי דיש ברירה כר"א וע"כ יכול לומר מכאן אני אוכל למחר אלא שחומר הוא בבע"ח דלא מהני ברירה ע"כ לא מתרץ הירו' דהטעם הוא משום בריר' משום דאם שחטו הוברר דלאכילה עומדת ועוד שלפי"ז יהא אסור לשלוח שמטלטלה ואינו שוחטה ואולי לא ישחוט אותה וא"כ ליכא ברירה ועוד דכיון דמשלחה ביו"ט לאחר א"כ איך ישחוט האחר דאם אחר שוחטה לא הוברר שמתחילה לשחיטה עומדת וע"כ משני דסתם תרנגולת וכן בהמה חיה ועוף ועומדין לאכילה ע"כ לא הוי מוקצה ודו"ק]:

פרק ב

הלכה א

קטע ג

מתניתין דר"ש בן אלעזר (כצ"ל) דהני אין עושין מיו"ט למוצאי יו"ט והתני ממלאה היא אשה קדירה בשר כו' רשב"א אומר ממלאה היא אשה את התנור פת מפני שהפת תאפה יפה בשעה שהתנור מלא. והנה הק"ע נדחק בזה אך דלא קאי אמתניתין דביצה רק דקאי על מתניתין (פ"ק דחלה) דתנן עיסת הכלבים בזמן שהרועים אוכלים ממנה חייבת בחלה ומערבין בה כו' ונעשית ביו"ט כו' וע"ז נאמר מתניתין דרשב"א היא כו' דתני רשב"א אומר ממלא היא אשה את התנור פת מפני שהפת נאפה יפה בשעה שהתנור מלא (פי' דלא תקשה כמו דמקשה הש"ס דילן בביצה (דף כא) אמר רב חסדא בהמה חצי' של כו' וחציו של ישראל מותר לשוחטו לשוחטה ביו"ט עיסה חציו של כו' וחציו של ישראל אסור לאפותה ביו"ט דהא איפשר למפלגה בלישה. מתיב רב חנא בר חנילאי עיסת כלבים בזמן שהרועים אוכלים ממנה חייבת בחלה כו' ונאפת ביו"ט כו' ואמאי הא איפשר למפלגה בלישה. ומשני שאני עיסת כלבים הואיל ואיפשר לפייסן בנבילה כו' לא תימא הואיל ואיפשר אלא כגון דאית ליה נבילה דודאי איפשר לפייסן בנבילה). והירושלמי אמר דמתניתין רשב"א היא וא"כ ליכא לאקשויי דהא איפשר למיפלגה בלישה דאפי' אי פלגינהו בלישה נמי מותר לאפות לרשב"א וכמו שהקשו התוס' (שם) בד"ה עיסה חציו כו' ואם תאמר והאמר בביצה (דף ט"ז) רשב"א אומר ממלאת אשה תנור פת ואע"פ שאינה צריכה אלא לפת אחת כו' ויש לומר דשאני התם דכל הפת של ישראל כו' אבל הכא דחצי של כו' אסור לאפות ביום טוב וע"כ אומר הירושלמי

דמתניתין רשב"א היא ואם כן אפי' אם יפלגה בעיסה נמי שרי לאפות ואם כן אם הוא פת גדול נמי נאפה. וע"כ שרי לאפות:

הלכה ב

קטע ב

שם (ה"ב) תרין אמוראין חד אמר בכלים שנטמאו באב הטומאה כו' עיין במה שביארתי ע"ז (ספ"ב דשבת):

קטע ד

שם ואדם בשבת שכן אדם טובל לקירויו בשבת (פי' הק"ע משום דנראה כמיקר) ועיין מה שביארתי בספרי נועם ירושלמי (פ"ג דברכות) שהירושלמי אינו סובר כשיטת הש"ס דילן דהטעם הוא משום דנראה כמיקר דא"כ תקשה מ"ט אמרינן דחייבי טבילות טובלין ביוה"כ ואי משום דהואיל ובשבת שרי ביוה"כ נמי שרי הא הירושלמי ס"ל דלא אמרינן הואיל וקודם טיבול שרי לאחר טיבול נמי שרי (ובש"ס דילן בביצה (דף יח) מדמה להו להדדי) וכמו שהבאתי שם הירושלמי (פי"ד דשבת) תני לא יהא מגמע חומץ ופולט אבל מגמע הוא חומץ ובולע מתני' אמרה שאסור לגמוע ולבלוע דתנינן החושש בשיניו לא יגמע בהם את החומץ מאי הוא כדון או כרבי או כדברי הכל במגמע חומץ של תרומה אחר טיבולו (והוא ט"ס צ"ל) במגמע חומץ קודם טבילה דאז שרי אבל לאחר טיבולו אסור והא דאיתא בירושלמי אח"כ מודים חכמים לרבי במגמע חומץ של תרומה צ"ל אחר טיבולו שהוא משלם קרן וחומש כדי להשוו' הירוש' להבבלי דקוד' טיבול שרי דלא כהק"ע וא"כ סובר הירושלמי דלא אמרינן הואיל וקודם טיבול שרי לאחר טיבול נמי שרי.

וא"כ תקשה דמ"ט אמרינן דכל חייבי טבילות טובלין ביוה"כ. וע"כ אומר בירושלמי הטעם שכן אדם טובל לקירוי' בשבת והיינו שכן אדם טובל לטבילת קרי בשבת וכמו דאמרינן ביבמות (ד' מ"ה) ההוא דהוי קרי ליה בר כו' אמר ריב"ל מי לא טבל לקירוי'. וכן בירושלמי (פ"ג דקידושין) כו' שמל ולא טבל ה"ז כשר שאין כו' שלא טבל לקירויו וא"כ בכל הני הפי' הוא שטובל לטבילת קרי וה"נ הפי' שכן אדם טובל לקירויו בשבת היינו שכן אדם טובל לטבילת קרי (פי' דתולין דטבל לטבילת קרי ולקרי לא הוי מתקן דאינו אלא משום סרך טבילה כמו דאמרי' (פ"ג דיומא) וקיל יותר מולד הטומאה דאמרינן בירושל' חד אמר בכלים שנטמאו באב הטומא' וחורנא אמר בכלים שנטמאו בולד הטומאה וא"כ למ"ד בולד הטומאה לא הוי מתקן א"כ בודאי ניחא ואפי' למ"ד בולד הטומאה מ"מ טבילת בעל קרי לא הוי מתקן משום דקיל יותר והוא כמו דתנן בביצה (דף

יז) שמטבילין מגב לגב ומחבורה לחבורה ועיין במה שהארכתי בזה (ספ"ג דשבת ובסוף חגיגה) ואף דיש בו טבילה שצריך לטבול וא"כ הוי מתקן לגבי האי טומאה שצריך לטבול עיין במה שביארתי ע"ז (בפ"ק דשבת ה"ב) שיטת הירושלמי דאם נתכוין ללקט עשבים אע"פ שמייפה ומתקן את הקרקע אינו חייב משום מתקן ודלא כשיטת הש"ס דילן בשבת (ד' קג) עיי"ש ובשבת (פ' כלל גדול) וע"כ אמר שכן אדם טובל לקירויו הוא לתרץ ג"כ על הא דאמר תחילה כל מחייבי טבילות טובלין כדרכן בתשעה באב וביוה"כ. וע"כ אמר שכן אדם טובל לקירויו]:

הלכה ג

קטע ב

שם (ה"ג) ושוין שמשיקין את המים בכלי אבן לטהרן אבל לא מטבילין כו' ובגמ' מתניתא דלא כרבי דתני אין מטבילין כלי ע"ג מימיו ביו"ט ואין משיקין את המים בכלי אבן לטהרה וצ"ל לטהרו בשבת לא אמר אלא בשל אבן הא בשל עץ לא וכתבו הק"ע והפ"מ דמתני' משמע דמיירי בשבת וא"כ אתי דלא כר' דקשי' השקה דבמתני' תנן דמשיקין אפי' בשבת ור' סובר דאין משיקין בשבת וע"כ אומר דמתני' אתי דלא כר':

והנה בש"ס דילן (ד' יח) אמרי' אימא רישא דברייתא בי"ט וסיפא בשבת וכולה מתני' ביו"ט כו' וא"כ אמאי אמר בירושלמי מתני' דלא כרבי ואמאי לא מוקים לה דמתני' מיירי ביו"ט וביו"ט הטבלה אסור הא השקה שרי' אפי' לרבי:

ע"כ נראה לי דע"כ קאמר בירושלמי ומשיקין את המים בכלי אבן לטהרן בשבת לא אמר אלא בשל אבן הא בשל עץ לא והוא דבתוס' הקשו בביצה (ד' יח) בד"ה ושוין שמשיקין את המים בכלי אבן לטהרן אבל לא בכלי עץ לפי שהוא מקבל טומאה מן המשקין ונמצא שהוא מטביל כלי וא"ת אמאי אין מטבילין אותו הא איכא תרתי לטיבותא חדא דנטמא ביו"ט ועוד דלא נטמא כי אם בולד הטומאה וכ"ע מודים דמטבילין כו' ולמאן דמוקי מתניתין בשבת כרבנן ניחא אבל למאן דמוקי לה ביו"ט וכו' קשיא וי"ל דמ"מ אין לגרום הטומאה לכלי בידים כדי שיטבלו דדוקא כשנטמא כבר כו' וא"כ אי מיירי בשבת ניחא דהא דאמרינן דאם נטמא ביום טוב מטבילין ביו"ט היינו דווקא ביו"ט אבל לא בשבת (ועוד דלפי מה שכתב הש"א דהא דנטמא ביום טוב מטבילין אותו ביום טוב היינו דקיי"ל כרבי יהודה במכשירי אוכל נפש שאי אפשר לעשותן מעיו"ט דמותר וא"כ אם נטמא ביו"ט מותר להטבילו דאפי' הוי כמתקן הא מתקן גופא שרי במכשירי אוכל נפש לר"י וזהו דווקא ביום טוב אבל לא בשבת):

וע"כ אמר מתניתא דלא כרבי דתני אין מטבילין כלי ע"ג מימיו ביו"ט ואין משיקין אה המים בכלי אבן לטהרן בשבת דברי ר' וחכ"א מטבילין כלי ע"ג מימיו ביו"ט ומשיקין את המים בכלי אבן לטהרה בשבת לא אמר אלא בשל אבן הא בשל עץ לא וא"כ ודאי דמתניתין מיירי בשבת וא"כ כיון דמתני' מיירי בשבת אם כן אהי דלא כרבי דלרבי אין משיקין את המים בכלי אבן לטהר' אפי' בשבת (והא דגבי טבילה אמרינן בירושלמי דע"כ מותר משום דאדם טובל לקירויו וכמו שביארתי שיתלו משום טבילת בעל קרי וע"כ לא הוי כמתקן ואם כן אם מותר לטבול כלי שנטמא ביו"ט לפי מה שביארתי שהירושלמי סובר כשיטת הש"ס דילן דנטמא ביו"ט מותר וא"כ יהא מותר להטביל כלי מעיו"ט שיאמרו שנטמא ביו"ט ואיפשר לומר דלא יתלו בדבר שאינו מצוי כמו דאיתא בביצה (דף יח) טומאה ביו"ט כו'. ופירשו שהרי הכל מטהרין ברגל וכש"כ שנזהרין מלהטמא והכא נמי צריך לומר למ"ד דבולד הטומאה שרי אם כן יטבלו אף שנטמא באב הטומאה שיתלו שנטמא בולד הטומאה אך בולד הטומאה נמי אינו מצוי וכמו דאמרינן בביצה (דף יח) ולד הטומאה כו' כהנים זריזים הם ודו"ק:

פרק ג

הלכה ד

קטע ב

מתני בכור שנפל לבור ר' יהודה אמר ירד מומחה ויראה אם יש בו מום יעלה וישחוט ואם לאו לא ישחוט ר"ש אומר כל שאין מומו ניכר מערב יו"ט אין זה מן המוכן ובגמ' מחלפא שיטתי' דר' יהודה דתנינן תמן ר' יהודה אומר אם לא הי' נבילה מע"ש אסורה לפי שאינו מן המוכן והכא הוא אמר הכין ר' יהודה כדעתי' דר' יודה אמר אין המומחה תורה (פי' דא"צ מומחה) והלכך הוי כראי' טריפה דמותר ביו"ט וכמו דאמרינן ר' חונא בשם ר' אבא דר' יהודה היא דר' יהודה עביד ראיית בכור כראי' טריפה (וכמו דראיית טריפה הוא לאחר שחיטה הכא נמי מהני ראיית בכור ג"כ וכמו דתנן בבכורות (דף ס"ח) השוחט את הבכור ומראה את מומו ר' יהודה מתיר. וע"כ ממילא לא הוי מוקצה (ועיין ברמב"ם (פ"ג ה"ו) שכתב הה"מ לפי טעמו של הרמב"ם שאסור לראות שמא יבוא לשוחטו עיין שם) ומהירושלמי משמע דאם בעינן מומחה הוא משום מוקצה דמי יימר כו' כמו דאמרינן בשבת (דף מ"ז):

עוד שם ר' יודן בעי דמאי מדבריה' כו' כמה דאת אמר רואין את הטריפה ביום טוב ודכוותה מפרישין את הדמאי ביום טוב: עיין בספרי עמק יהושע מה שכתבתי על הק"ע

שהקשה דמאי מדמה הא דראית טריפה והפרשת דמאי דשאני דמאי שצריך לעשות מעשה להפריש התרומה משא"כ בראית טריפה דבראיה בעלמא סגי ושגה בזה דהא דמאי סגי בנותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר ואדרבא מקשה לטעמי' דר' יהודה דאמר בשבת (ד' קמ"א) מעלין את המדומע בא' ומאה ואמרינן התם דהטעם הוא כרשב"א דנותן עיניו בצד זה ואוכל את השאר וע"כ שרי להעלות את המדומע וכן הקשו התוס' בפ"ק דחולין (ד' ז') עיי"ש והא דלא הקשה הירושלמי כן הוא משום דסובר דהטעם דתרומה בעינא מחתא כמו דאמר התם בש"ס דילן וכמו דאיתא בירושלמי (רפי"ח דשבת) מאן תנא מטלטלין (פי' את המדומע) ר' אליעזר דתנן ר"א אומר היא סאה שנפלה היא סאה שעלתה והוא כמו דאמרינן בש"ס דילן שבת (ד' קמ"ב) ועיין מה שביארתי שם דהטעם משום דסובר דהם כמו ב' דברים שמטלטלין תרומה טהורה עם הטמאה כיון שהוא סובר דאמרינן היא סאה שנפלה היא סאה שעלתה א"כ הוי כמו טמאה עם הטהורה ומטלטלין תרומה טמאה עם הטהורה. ועיין בירושלמי (שם) טבל שיש עליו תנאי מותר לטלטלו כיצד נותן עיניו במקצתו ואוכל את השאר:

עוד שם ר' אבהו בשם ריב"ח כל שמומו ניכר מעיו"ט ולא התירו מומחה אלא ביו"ט אין זה מן המוכן (פי' אפי' הי' בו המום מעיו"ט אלא שהתירו מומחה ביו"ט אין זה מן המוכן) והא תני עגל בכור שנולד מן הטריפה ביו"ט מותר אמר ר"ח תיפתר שעבר המומחה וראהו והנה הק"ע והפ"מ נדחקו בפי' הירושלמי הזה דמאי מקשה והא תני עגל בכור שנולד מן הטריפה ביו"ט מותר התם מיירי שנולד ביו"ט ור' אבהו מיירי שנולד מערב יו"ט וע"ז אומר דאפי' אם נפל בו מום מעיו"ט נמי פליג ר"ש ואמר שאין זה מן המוכן:

[**וע"כ** נראה לי דהירושלמי סובר דיש מוקצה לחצי שבת וע"כ מקשה דא"כ אמאי מותר אם נולד הוא ומומו עמו כיון דיש מוקצה לחצי שבת א"כ הוי כמו שנולד מעיו"ט ומומו עמו דאתקצאי לביה"ש וה"נ איתקצאי משנולד עד שראהו המומחה וכה"ג מקשה הש"ס דילן בביצה (ד' כ"ז) בעא מיניה הלל מרבא יש מוקצה לחצי שבת או אין מוקצה לחצי שבת כו' א"ל יש מוקצה איתיביה ושוים שאם נולד ומומו עמו שזה מן המוכן והא בכור מעיקרא הוי חזי אגב אמו אתיליד לי' אדחי ליה אחזי' לחכם אישתרי לי' אמר אביי ואיתימא רב ספרא כגון דיתבי דייני התם:

וע"כ פריך לר' אבהו דאמר שכל שמומו ניכר מערב יו"ט ולא התירו מומחה אלא ביו"ט אין זה מן המוכן אע"ג שהמומחה התירו משום דהוי מום א"כ הותר מעיו"ט אעפ"כ כיון דלא התירו אלא ביו"ט אין זה מן המוכן וא"כ אפי' נולד ביו"ט עם מומו כל זמן שלא התירו מומחה הוי אינו מן המוכן ואע"ג דהתירו מומחה אח"כ אפ"ה לא הוי מוכן

למפרע כמו אם הי' מום מעיו"ט וא"כ אמאי תני דאם נולד ביו"ט ומומו עמו דהרי זה מן המוכן

וע"ז אומר אמר רב חסדא כגון שעבר המומחה וראהו והנה המפרשים פירשו דעבר המומחה וראהו היינו בדיעבד שעבר וראהו ולפי מה שביארתי איפשר לומר דהפי' דאירע שהמומחה עבר ותיכף שנולד ראהו והוא כמו דאמרינן דיתבי דייני התם ואפי' אם נפרש שעבר שראהו (פי' ואיפשר משום דלכתחילה אין רואין את המומין ביו"ט ע"כ אומר שעבר שראהו) אך התירוץ הוא כגון שעבר וראהו מיד וע"כ לא הוי מוקצה והוא כמו דמשני בש"ס דילן דיתבי דייני התם:.

ועוד איפשר לבאר והוא שהמפרשים הק"ע והפ"מ פירשו דהא דקאמר עגל שנולד מן הטריפה לרבותא נקט דאע"ג שנולד מן הטריפה הוי מוכן. וכתב הק"ע דכיון דמהני לידה להתירו בשחיטה מהני נמי להתירו מאיסור מוקצה שבו וכה"ג משני הש"ס בבלי בפ"ק (ד' י')

והנה יש להקשות על זה דהא הירושלמי לא סבר כהש"ס דילן דהא אמרינן בירושלמי (ריש ביצה ה"א) עגל שנולד ביו"ט מותר שהוא מתיר עצמו לשחיטה. ר' זעירא בעי מעתה מדברית תהא מותרת שהיא מתרת עצמה בשחיטה צבי' תהא מותרת שהיא מתרת עצמה בשחיטה חזר ר' זעירא ואמר עגל מאתמול הוא גומר ברם הכא בו ביום נגמרה בו ביום נולדה. וא"כ סובר הירושלמי דלא כשיטת הש"ס דילן דהואיל והוא מתיר עצמו בשחיטה דמעתה מדברית תהא מותרת שהיא מתרת עצמה בשחיטה כו' והנה בריש ביצה (שם) ביארתי על מה שהקשה הק"ע דשאני מדברית וצבי' דלאו מחמת איסור שבגופה לא היתה ראוי' לשחיטה אלא דבר אחר גרם לה ומוקצה איסור שבגופה היא ולא שייך בכאן מיגו משא"כ כאן שאיסור שחיטה שבגופה הותר אמרינן מיגו דהותר איסור שחיטה הותר נמי איסור מוקצה שבו עכ"ל וביארתי שם במה שהקשו התוספות בביצה (ד' ו') ותימא והא מוכן הוא דאמרינן בחולין (ד' ע"ה) דבן פקועה ניתר בארבעה סימנים בשחיטת אמו או בגופו וא"כ יכול להושיט ידו במעי אמו וישחטנו ויהי' מוכן כהאי גוונא. ויש לומר דקאמר הגמ' אליבא דר' הושעי' דקא מיבעי' לי' התם אם ניתר בן פקועה בארבעה סימנים. אי נמי הואיל לכתחילה אין שוחטין בו כה"ג שאינו יכול לראות מידי דהוי אשוחט בלילה דאסור לכתחילה לא מיקרי מוכן וע"כ יש לומר דר' זירא סובר דיכול לשחוט במעי אמו אלא דאין לשחוט לכתחילה משום דאינו רואה כמו בלילה ע"כ פריך ר' זירא מעתה מדברי' תהא מותרת שתהא מתרת את עצמה בשחיטה

דהא בעגל שנולד נמי הוי מותר מתחילה ע"י שחיט' אלא דלכתחילה אין לשחוט ע"כ מדמה להא דמדברית שלא הי' יכול לשחוט כל זמן שלא באו מן המדבר:

וכעת נראה לי דהא דמקשה ר' זירא ממדברית היינו משום דלא נראה לי הטעם שהיא מתרת עצמה בשחיטה והוא דהא תחילה נמי הוי ניתרת בשחיטה דהיינו בשחיטת אמה דהוי כמו שנשחטו הסימנים דידה ועיין במה שכתבו התוס' בחולין (ד' ע"ה) בד"ה בן פקועה הבאה על הבהמה מעלייתא הולד אין לה תקנה שהרי הוא כמו שאין לו אלא סימן א' מצד אמו כו' וא"כ הי' לה היתר בשחיטת אמה ועכשיו הועילה הלידה שהיא ניתרת בשחיטה עצמה וע"כ מדמי לה מדברית שלא הי' יכול לשוחטה במדבר והביאה לכאן לשחוט דמ"מ אין זה ניתרת בשחיטה דאם הי' יכוללבוא אל המדבר לשוחטה הי' מהני לה השחיטה והכא נמי הי' לה היתר במעי אמה ע"י שחיטת אמה וכמו שאבאר לקמן ועכשיו כשנולדה יש לה היתר בשחיטת עצמה ע"כ אין זה היתר בשחיטה כשנולדה כיון שתחילה הי' לה נמי היתר ע"י שחיטת אמו:

ובזה ניחא הא דאמר אח"כ גוזל שנולד ביו"ט מותר שהוא מתיר עצמו בשחיטה ופריך לא כן תני כו' ומשני אמר ר' אבהו תיפתר באילין דופקין וכנפיהון עליהון ולא פריך ר' זירא והטעם הוא משום שנעשה בה ענין חדש שהם מתירים עצמם בשחיטה וע"כ מודה ר' זירא ג"כ דהטעם הוא דכיון דיש לה היתר בשחיטה מה שלא היה מתחלה ע"כ הותר איסור מוקצה.

וע"כ ניחא הא דאמר הכא בכור שנולד מן הטריפה ביו"ט מותר. (פי' אם נולד הוא ומומו עמו דדוקא אם נולד מן הטריפה אבל אם נולד מן הכשירה הרי הוא נולד) והירושלמי סובר דבכהאי גוונא לא אמרינן דלא הוי נולד מפני שמתיר עצמו לשחיטה אלא הטעם הוא כמו דאמר ר' זעירא עגל מאתמול הוא גומר ברם הכא בו ביום נגמרה בו ביום נולדה וע"ז אומר ר' בא אתי כמאן דאמר הבהמה יולדת לחדשים מקוטעין ופריך על זה וא"כ נדחה הטעם מפני שמתרת עצמה בשחיטה והא דאמרינן בש"ס דילן ביצה (ד' י') הואיל ומוכן אגב אמו בשחיטה ג"כ אינו יכול לומר לשיטת הירושלמי דהא דביצה שנולדה לא תאכל היינו אפי' נולדה מתרנגולת העומדת לאכילה וכמו שסובר הירושלמי שם שאומר ואין כל התרנגולי' מוכנים לשחיטה ואמר ר' בא תאכל בהכינה של אמה והוא לדברי אחרי' משום ר' אליעזר ולפי"ז יהי' חולק הירושלמי על הש"ס דילן דעגל הוי נמי נולד וע"כ אומר בכור שנולד מן הטריפה והוא משום דכיון דלית לי' ארבעה סימנים אכשרה בה רחמנא וא"כ אם הי' במעי אמו לא הי' לו היתר ע"י שחיטת אמו ועכשיו יש לו, היתר ע"י שחיטתו ע"כ מהני הא דיש לה היתר בשחיטה דלא תהי' נולד [ואיפשר

לומר דהא דאמרינן (רפ"ק דביצה) עגל שנולד מן הטריפה ביו"ט מותר דנעשה כדבר מוכן טמון בדבר שאינו מוכן איפשר לומר דסובר דד' סימנים אכשר בה רחמנא וא"כ הי' לו היתר ע"י שחיטה במעי אמו]:

וא"כ כיון שביארתי דהא דלא הוי נולד הוא משום שנולד מן הטריפה והי' לה היתר בשחיטה וא"כ קשה דהא לא ראה המומחה עדיין המום וא"כ לא הי' לה היתר בשחיטה וכ"ת דכיון דראהו המומחה א"כ הוי כמו שראהו המומחה משעה שנולד אך כיון דר' אבהו אמר כל שמומו ניכר, מעיו"ט ולא התירו מומחה אלא ביו"ט אין זה מן המוכן א"כ סובר ר' אבהו דלא הותר מעיקרא אלא ההיתר הוא רק על להבא. וע"כ הוי מוקצה וא"כ תקשי דהכא הוי נולד וכ"ת שיש לה היתר בשחיטה הא עדיין לא התירו מומחה וכ"ת דכיון דראהו מומחה אח"כ הוי כמו שיש לה היתר בשעת שחיטה הא ר' אבהו סובר דבכה"ג הוי אינו מן המוכן וע"ז משני תיפתר שעבר המומחה וראהו פי' שאירע שעבר המומחה בשעת ידה וראהו וא"כ הי' לה היתר בשחיטה ולא הוי נולד וע"כ מותר אך זה דוחק שיחלוק הירושל' על הש"ס דילן בעגל שנולד מן הכשירה:

והנה לשיטת הירושל' איפשר לומר דאפי' אם היה ניכר מעיו"ט אינו מן המוכן ועי' ברמב"ם מהלכות יו"ט (פ"ב ה"ג) מה שכתב המ"מ ולא נתבאר בדברי הרמב"ם אם עבר וביקר זה שנולדו בו מבערב מה דינו ונחלקו המפרשים בזה יש מתירין לשוחטו ויש אוסרין והנה מהירו' משמע שאפי' עבר וביקר אם נולד מעיו"ט אסור אך י"ל דהירו' לטעמי' שסובר דמוקצ' שיבש ואין הבעלים מכירים בו דהוי מוקצה וכמו דאמרינן בריש ביצה מ"ט דב"ה נעשה כמוקצה שיבש כו' וא"כ אף שהתירו המומחה אעפ"כ כיון שהבעלים לא הכירו בו תחילה שהוא מום ע"כ הוי מוקצה משא"כ לשיטת הש"ס דילן בביצה (דף כ"ו) דמוקצה שיבש ואין הבעלים מכירים בו שהוא מותר איפשר דמותר. אך אעפ"כ משיטת הש"ס דילן נמי משמע דאפי' בדיעבד אסור ועיין בביצה (דף א כ"ו) במהרש"א:

הלכה ה

קטע א

שם (ה"ה) בהמה שמתה לא יזיזנה ממקומה מעשה ששאלו את ר"ט עלי' ועל החלה שנטמאת כו' ואמרו לא יזיזם ממקומם שמואל אמר טעו ה' זקנים שהורו לר"ט בלוד אמר רב מתנה בבכור הוה עובדא כו' לכאורה הטעם הוא משום דסובר כר"ש דלית לי' מוקצה ואיפשר לומר דסובר דהא דאמר ר' יהודה אם לא הי' נבילה מע"ש אסורה לפי שאינו מן המוכן היינו דווקא בשבת דהוא מוקצה מחמת איסור דאסור לשחוט בשבת

משא"כ ביו"ט סובר דמוכן לאדם הוי מוכן לבהמה וכמו שהקשו התוס' בביצה (ד' ו') בד"ה השתא מוכן לאדם לא הוי מוכן לבהמה דתנן מחתכין את הדלועים לפני הבהמה ואת הנבילה לפני הכלבים והקשו התוספות היכי הוי מוכן לאדם אדרבה לא הוי מוכן לאדם דבין השמשות לא מצי שחיט לה כו' וע"כ סובר שמואל דדווקא בע"ש אבל לא בעיו"ט ע"כ אומר טעו ה' זקנים שהורו לר"ט בלוד דביו"ט מותר דמוכן לאדם הוי מוכן לכלבים וע"ז אמר ר' מתנא בבכור הוי עובדא וע"ז אומר בעון קומי לוי מהו לראות את הטריפה בבית אפל כו' שמעין אין רואין את הטריפה בבית אפל אמר ר' יוסי בר' בון לא מטעם הזה אלא שמא תמצא טריפה ויהא אסור לטלטלה (וא"כ מוכח מזה שסובר כר' יהודה ואפי' ביו"ט ומוכן לכלבים לא הוי מוכן לאדם) וע"ז אומר אתי דר' מהנה כשמואל ודלוי כרבי אמר ר' בא ר"י בשם שמואל הלכ' כר' יהודה (ולפי מה שביארתי לא פליגי דשמואל סובר כר' יהודה אלא דסובר דביו"ט מותר משום דמוכן לאדם הוי מוכן לכלבים):

פרק ד

הלכה א

קטע ג

שם (ה"א) ר' יודן בעי מהו להוציא תבן מרה"י לרה"ר ולא מתניתא היא המוליך את התבן לא יפשיל את הקופה לאחוריו מתניתא כמאן דאמר לכל נפש אף נפשות בהמה בכלל מה צריכא ני' כו' במוציא להיסק ר' יעקב בר אחא בשם ר' יסא מוקצ' שיבש אסור ליגע בו נראה לי דמבעי' לי' בתבן שאינו עומד למאכל בהמה כגון תבנא סרי'. וא"כ עומדים להיסק אך שהבעלים לא הכירו בו ביה"ש שהוא יבש ועומד להיסק אם מותר לטלטל וע"ז אמר ר' יעקב בר אחא בשם ר' יסא מוקצה שיבש אסור ליגע בו ומשום דהירושלמי לטעמי' שסובר בריש ביצה דמוקצה שיבש ואין הבעלים מכירים בו הוי מוקצה וכמו שאומר שם טעמא דב"ה נעשה כמוקצה שיבש כו' והא דקא מיבעי' לי' איפשר לומר משו' דממתני' לא שמעינן אלא דאסו' בחכיל' מדקא מיפלגי ב"ש וב"ה באכילה אבל לא בטילטול וכמו שהקשו בתוס' ביצה (ד' ב') דאמאי קאמרי ב"ה לא תאכל משמע דבטלטול שרי וע"ז פשיט דמוקצה שיבש כו' אסור ליגע בו:

ועוד נראה לי לפרש (דהוא ט"ס בירושלמי וכצ"ל) ר' יודן בעי מהו להוציא תבן מרה"י לרה"ר. ולאו מתניתא היא המוליך את התבן לא יפשיל את הקופה לאחוריו (וא"כ משמע דאפי' מרה"י לרה"ר) מתניתא כמאן דאמר לכל נפש אף נפשות בהמה בכלל פשיטא

לי' מתניתא במוציא להיסק (כצ"ל) מה צריכא ליה במוציא להאכיל (פי' דקאמ' ברם כמ"ד נפשות בהמה בכלל פשיטא פי' כיון דתנן במתניתין המוליך את התבן לא יפשיל את הקופה לאחוריו א"כ אפי' אי אתי מתניתין כמ"ד נפשות בהמה בכלל. א"כ פשיטא דלמ"ד נפשות בהמה בכלל בודאי דמותר להוציא מרה"י לרה"ר וע"ז מדחה דאפי' כמ"ד נפשות בהמה בכלל נמי מיבעי' לי' ומתניתין במוציא להיסק א"כ וודאי מותר לצורך עצמו מה צריכא לי' במוציא להאכיל (ואפי' למ"ד נפשות בהמה בכלל איפשר כיון דיכול להביא הבהמה אצל התבן ע"כ אינו מותר להוציא מרה"י לרה"ר) ומתניתין מיירי במוציא להיסק:

הלכה ג

קטע ב

שם (ה"ג) אין מבקעין עצים מן הקורות ולא מן הקורה שנשברה הדא דאת אמר בקורה שנשברה ביו"ט אבל אם נשברה מעיו"ט מותר בשאין בה תואר כלי אבל אם יש עלי' תואר כלי אפי' נשברה מעיו"ט אסור (והוא משום דאם נשברה מעיו"ט ואין עלי' תואר כלל ע"כ הוי כמו עצים וכמו דאמרינן בשבת (ד' קכ"ד) דנשברו אימת כו' מעיו"ט עצים בעלמא הוא אבל אי איכא עליהן תואר כלי דהיינו תואר קורה אפי' נשברה מעיו"ט אסור) ואח"כ אמרינן בירושלמי רב אמר מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלי' הדא דאת אמר בכלים שנשברו ביו"ט אבל בכלים שנשברו מעיו"ט מותר בשחין עליהן תואר כלי אבל יש עליהן תואר כלי ואפילו שנשברו ביו"ט מותר ועי' ובמג"א ס' תק"א) שחילק דהא דאמר אח"כ אם יש עליהן תואר כלי היינו בעושין מעין מלאכתן וא"כ ה"ל כלי ממש והא דאיתא בירושלמי דאסור היינו אם אין עושין מעין מלאכתן והק"ע חילק דקורה הוי מוקצה משא"כ שברי כלים דאינן אסורין רק מחמת נולד וע"כ אם נשברו ביום טוב מותר [ולי נראה דאיפשר לומר דגבי קורה קאמר דאם יש עליו תואר כלי אפילו נשברה מעיו"ט אסור היינו אם אינו מרבה עליהן עצים מוכנים וא"כ מכי אדליק פורתא ה"ל שבר כלי וע"כ בעינן שנשברה מעיו"ט ואין עליהם תואר כלי אבל גבי כלים שאין דרך להסיק רק בכלים וא"כ מרבה עלי' עצים מוכנים וע"כ אם נשברו ביו"ט ויש עליהן תואר כלי הוי כמו כלי ממש וא"כ מותר ע"י שמרבה עליהם עצים מוכנים]:

פרק ה

הלכה א

קטע ז

שם הדא אמרה שעושין תקנה לטבל להצילו שלא כדרכו תני נר שכבה מצילין את שמנו אמר ר' יעקב בר אחא דר' שמעון היא דר"ש אמר כבה מותר לטלטלו אמר ר' שמואל בר רב יצחק לא אמר אלא לטלטלו הא להציל מצילין:

ונראה לי שנתחלפו השורות וכאן צריך לגרוס אמר רב שמואל בר רב יצחק לא אמרו לטלטלו הא להציל מצילין (פירוש דמתרץ תירוץ אחר ולא כמו שתירץ רב חסדא דאע"פ שזה טבל וזה טבל כו' אלא דלעולם עשו תקנה למוקצה להצילו שלא כדרכו והא דפריך והא תני על העבט של ענבים ועל המעטן של זיתים שמשכן לא יטול מהן ביו"ט כו' בשבת לא אמרו אלא לטלטלו הא להציל מצילין (פי' דגבי מעטן של זיתים הוא רק לענין איסור טילטול הא להציל מצילין) ואח"כ צריך לגרוס תני נר שכבה מצילין את שמנו ובכאן צריך לגרוס הדא אמרה שעושין תקנה למוקצה להציל שלא כדרכה. וע"ז אמר ר' יעקב בר אחא דר' שמעון היא. דר"ש אמר כבה מותר לטלטלו וע"כ אין ראי' מזה דעושין תקנה למוקצה להציל שלא כדרכה וע"ז אומר תני נותנין כלי תחת הדלף בשבת ונתמלא שופך ושונה ואינו נמנע וא"כ מוכח מזה דעושין תקנה למוקצה להציל שלא כדרכה וכמו שעושין למוקצה תקנה ה"נ בדלף שלא ידלף על הבית נמי עושין תקנה:

וע"ז אומר א"ר חנני' עשו אותו כנהרות ומעיינות שבאו מחוץ לתחום כו' ממלא מהן בשבת ואצ"ל ביו"ט פי' דלא הוי מוקצה כלל (וע' שבת (ד' מ"ג) נותנים כלי תחת הדלף בשבת ומשני בדלף הראוי ועיין בעירובין (ד' מ"ו) ודו"ק:

הלכה ב

קטע ה

שם (ה"ב) מפני מה אמרו אין עולין באילן כו' ויאכל או כו' וירעיד (פי' יתלוש מן האילן נשמעינה מהדא הי' רוכב ע"ג בהמה אומרים לו רד הדא אמרה כו' וירעיד (פי' דמסתמא שניהם מטעם א' וא"כ גבי בהמה לא שייך הא דשמא יאכלם. אבל לטעם שמא ירעיד שייך גבי בהמה נמי וכמו דאיתא בביצה (ד' ל"ו) לא עולין באילן גזירה שמא יתלוש ולא רוכבין ע"ג בהמה כו' אלא גזירה שמא יחתוך זמורה וא"כ בשניהם הוא טעם א' (והא שהביא הברייתא הי' רוכב ע"ג בהמה אומרים לו רד ולא הביא ממתניתין דתנן ולא זו רוכבין ע"ג בהמה משום דמתניתין אים למימר שהוא משום שביתת בהמתו כמו דאמרינן לקמן ר' אחא בר פפא קומי ר' זעירא שני' היא שהוא מצווה על שביתת

בהמתו. אך מפני הטעם הזה לא היו אומרים לו רד וכמו דאמרי' בעירובין (ד' ק') דלר' יהושע דאמר שב ואל תעשה עדיף. וא"כ אין לו לירד אבל אם הטעם שמא יתלוש זמורה א"כ אומרים לו רד שלא יתלוש את הזמורה. חברי' אמרין שמא תינוק הבהמה יסייע בהיניקתה ואף דהירושל' סובר דבשניהם הוא טעם אחד באילן ובבהמה אך אמרינן בירושלמי (פ"ג דשבת) החולב והרודה חלות דבש חייב משום קוצר ואם כן סובר הירושלמי דחולב חייב משום קוצר ותולש הוא תולדה דקוצר ואם כן בשניהם הוא טעם אחד:

קטע ו

שם אית תניי תני נשענים בבהמה ואית תניי תני אין נשענים אמר רב חסדא מ"ד נשענים בבריא ומ"ד אין נשענים בתש ר' יוסה אמר איתפלגון ר' בא בר ממל וחברייא חד אמר נשענים וחורנה אמר אין נשענין כו' בכובש את כבדו. ולא ידעין מאן אמר דא ומאן אמר דא מן מה דלא אמר ר' יוסה בשם ר' בא בר ממל כלום הוי דו אמר נשענים בבריא ואין נשענים בתש:

והנה המפרשים הק"ע והפ"מ נדחקו בפי' הירושלמי הזה. ע"כ נראה לי דקאמר ולא ידעין מאן אמר דא ומאן אמר דא (פי' איך שאמר ר' אבא בר ממל ואיך שאמרו חברי'. מי הוא זה שאמר דהחילוק הוא בין תש לבריא והחילוק בין אם מסתמיך ציבחר ובין אם נשען על כבדו. ע"ז אומר מן מה דלא אמר ר' יוסי בשם ר' בא בר ממל והוא דקאי על הא דאמרינן בירושלמי (פ"ב דחגיגה ה"ב) ר' חייא בשם ר"י לא תהא שבות קלה בעיניך שהרי סמיכה אינה אלא רשות ונחלקו עלי' אבות העולם אמר ר' יוסי זאת אומרת שאדם צריך לכבוש אחר כבדו דלא כן כו' אסור ליגע בבהמה ביו"ט וא"כ סובר ר' יוסי דאין נשענים בבהמה היינו דווקא בכובש את כובדו וא"כ אי אמרינן דר' בא בר ממל אמר החילוק בין כובש את כובדו ובין אם נשען ציבחר א"כ הי' לי' לר' יוסי לומר משמי' דר' בא בר ממל בשלמא אם זה אמרו החברי' ע"כ כיון דאינו משמי' דאמורא מיוחד ע"כ לא אמרה משמי' אבל אם ר' אבא בר ממל אמר א"כ אמאי לא אמר משמי' דר' בא בר ממל אבל משמי' דחבריא לא אמרו בשם אמורא מיוחד ע"כ אין צריך לומר בשם אומרו ועוד דאמרינן בירושלמי (פ"ק דשבת ה"ב ובסוף פי"ד דשבת) אמר ר' זעירא לר' יוסי חכים רבי לבר פדיי' דאת אמרת כו' מן שמי' א"ל ר' יוחנן אמרה משמו וע"כ בהני חברייא כיון דלא הכירם לא אמרו משמי' אבל לר' בא בר ממל הי' חכים דהא אמר משמי' א"כ אמאי לא אמר משמי' אלא דודאי דר' בא בר ממל אמר נשענים בבריא ואין נשענים בתש. והא אמר (פ"ב דחגיגה) זאת אומרת דאדם צריך לכבוש את כובדו (פי' בסמיכה) דלא כן כו'

ור' בא בר ממל לא אמר רק דבבריא נשענים ובתש אין נשענים ולא החילוק שבין נשען ציבחר לבין כובש את כובדו ע"כ לא אמר משמי' דר' בא בר ממל ודו"ק]:

קטע טו

(**שם**) אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד וצ"ל בכאן כמו דאיתא במגילה תני בשם ר' יהודה אוף מכשירי אוכל נפש התירו מה ביניהון רב חסדא אמר לחדד ראשו של שפוד ביניהון ר' חנינא ברי' דר' אבהו אמר להוציא אש מן העצים ביניהון תנא ר"י בן פזי דבר דלייא. הוא הדבר מהו הוא הדבר לחדד ראשו של שפוד הוא הדבר או להוציא אש מן האבנים הוא הדבר לית לך אלא כהדא אין משחיזין את הסכין אבל משיאה על גבי חבירתה א"ר חסדא דר' יודה היא דאמר רב יהודה בשם שמואל ד"ה היא כדי להעביר שמנונית שעלי':

והנה המפרשים הק"ע והפ"מ נדחקו בפי' הירושלמי הזה ע"כ נראה לי דהירושלמי אינו סובר כשיטת הש"ס דילן בביצה (דף כ"ח) דרש רב חסדא ואיתימא רב יוסף א' סכין שנפגמה ואחד שפוד שנרצם וא' גריפת תנור וכירים ביו"ט באנו למחלוקת ר' יהודה ורבנן דתני' אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד: ר' יהודה מתיר אף מכשירי אוכל נפש מ"ט דת"ק אמר קרא הוא לבדו יעשה לכם כו' ר' יהודה אמר קרא לכם לכם לכל צרכיכם. ות"ק הא כתיב לכם כו' ואידך נמי הא כתיב הוא אמר לך כתיב הוא וכתיב לכם ולא קשי' כאן במכשירין שאיפשר לעשותן מעיו"ט כאן במכשירין שאי אפשר לעשותן מערב יום טוב וא"כ שיטת הש"ס דילן דר' יהודה מתיר במכשירין שאי אפשר לעשותן מערב יום טוב אפילו במלאכה דאורייתא ושיטת הירושלמי דר' יהודה לא מתיר אלא באיסור' דרבנן (והוא כמו דאמרינן בשבת (ד' קל"ז) ר"א סבר לה כר"י דתני' אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד ר' יהודה מתיר אף מכשירי אוכל נפש אימר דשמעית לר' יהודה במכשירין שאי אפשר לעשותן מערב יו"ט במכשירין שאפשר לעשותם מעיו"ט מי שמעית לי' דר"א עדיפא מדר' יהודה וכתבו התוס' בד"ה דר"א עדיפא מדר"י תימא ולר"א תקשי לי' הנהו קראי דאמרינן בפ"ק דמגילה (ד"ז) דקאמר ר' יהודה כתיב הוא וכתיב לכם לא קשיא כאן במכשירין שאיפשר כו' ונראה דבדאורייתא מודה ר"א דמכשירין דאיפשר אסורים וכי שרי לה הכא ה"מ באוהל עראי דאינו אלא מדרבנן גזירה אטו אוהל קבע כמו דאמרינן בביצה (דף ל"ב) מיהו קשה מנא לי' דעדיפא דילמא בהא מודה אפילו ר' יהודה עכ"ל וכן אמרינן בירושלמי פ"ק דשבת (ה"א) אמר ר' חיננא דאתי דר"א כר' יהודה דתני בשם ר' יהודה אף במכשירי אוכל נפש התירו ולא קאמר דעדיפא

מדר' יהודה אלמא דר' יהודה לא קאמר רק במידי דרבנן וע"כ קאמר אף במכשירי אוכל נפש התירו דמשמע במידי דרבנן]:

ובזה יתבאר הירושלמי דהכא דקאמר מה ביניהון רב חסדא אמר לחדד ראשו של שפוד ביניהון ר' חנינא ברי' דר' אבהו אמר להוציא אש מן האבנים (כצ"ל) ביניהון תני ר' יהודה בר פזי דבר דלייא הוא הדבר וע"ז מבעי' לי' מהו הואי הדבר לחדד ראשו של שפוד הוא הדבר או להוציא אש מן האבנים הוא הדבר (והוא משום שהי' סבור דפליגי בהא דרב חסדא סובר דר' יהודה במכשירין שאי אפשר לעשותה מעיו"ט אפי' במלאכה וכמו דאמרינן בביצה ודף כ"ח) דריש רב חסדא ואיתימא רב יוסף א' סכין שנפגמה וא' שפוד שנרצם וא' גריפת תנור וכירים ביו"ט באנו למחלוקת ר' יהודה ורבנן דתניא אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד ר' יהודה מתיר אף מכשירי אוכל נפש ולשיטת הש"ס דילן פליג ר"י במלאכה דאורייתא וא"כ שפוד שנרצם הוי מלאכה דאורייתא דהוי מתקן (ועי' תוס' ד"ה גריפת תנור כו' ודו"ק):

וע"ז אומר הירושלמי תנא ר"י ב"פ. כו' הוא הדבר מהו הוא הדבר לחדד ראשו של שפוד ביניהון וא"כ לרב חסדא הוי מלאכה דאורייתא ובזה פליגי ר' יהודה ורבנן וע"ז אומר לית לך אלא כהדא אין משחיזין את הסכין אבל משיאה ע"ג חבירתה אמר רב חסדא דר' יהודה היא (פי' וא"כ כיון דמוקי מתניתין דאין משחיזין את הסכין אבל משיאה ע"ג חבירתה כר' יהודה א"כמוכח מזה דרב חסדא נמי סבר דפליגי רק בדרבנן ור' יהודה אינו מתיר אלא באיסור דרבנן ובש"ס דילן אמרינן בהיפוך אמר רב חסדא דלא כר' יהודה דתנן כו' ור' יהודה מתיר אף במכשירי אוכל נפש (פי' וא"כ מותר אף להשחיז את הסכין ולפי שיטת הירושלמי דאמר רב חסדא דמתניתין כר' יהודה דאסור להשחיז את הסכין רק ע"ג חבירתה וא"כ מוכח דרב חסדא נמי סובר דר' יהודה אינו מתיר רק במלאכה דהוי דרבנן וא"כ הא דאמר רב חסדא לחדד ראשו של שפוד ביניהון מסתמא מיירי באופן דהוי מלאכה דרבנן כגון להשחיזה ע"ג חבירתה וא"כ ליכא נ"מ על הא דאמר ר"י בן פזי הוא הדבר בין אי כרב חסדא ובין אי כר' חנינא ברי' דר' אבהו דלשניהם אין ר' יהודה מתיר רק במלאכה דרבנן וע"ז אומר לית לך אלא כהדא דמזה מוכח דלא פליגי רב חסדא ור' חנינא אלא דרב חסדא אמר חדא ור' חנינא אמר חדא ולא פליגי וא"כ ר"י דאמר הוא הדבר אין נ"מ אלא דהוא הדבר דהיינו רק בדרבנן ר"י מתיר והוא דלא כשיטת הש"ס דילן דר"י מתיר בדאורייתא כמו שביארתי ודו"ק

הלכה ו

קטע ב

שם (ה"ו) בור של יחיד כרגלי יחיד ושל כו' כרגלי כו' ושל עולי בבל כרגלי הממלא ובגמרא באר שבין ב' תחומין ר' יוחנן אמר עושין לה מחיצת ברזל ריב"ח אמר אפי' מחיצה של קנים ובלבד שלא יהיו המים נמשכין לכאן ולכאן א"ר יודן החמירו בדבריהם יותר מבדברי תור' (ופי' הק"ע והפ"מ ולאו מין במינו הוא וא"כ בדברי תורה נמי לא בטיל לר' יהודה שסובר דמין במינו לא בטיל) ואיפשר לומר משו' דזה הוה דבר שיש לו מתירין ודבר שיש לו מתירין אפי' מין במינו לא בטיל וע"ז משני אלא החמירו בדבריהם כדברי תורה דאפשר היה לומר לפי מה שבארתי בספרי נועם ירושלמי (פ"ג דחלה) דהירושלמי סובר דהטעם דדבר שיש לו מתירין אפי' באלף לא בטיל הוא משום דכיון דיש לו היתר הוי כמין במינו ממש ובזה כ"ע מודו דלא בטיל וא"כ איפשר לומר דבדרבנן אפילו בדבר שיש לו מתירין בטל דהא אפילו מין במינו לר' יהודה אמרינן בחולין (דף צ"ט) שאני ציר דזיעה בעלמא הוא וכתבו התוס' דאינו אלא מדרבנן ובטיל אפילו מין במינו אפילו לר' יהודה ע"ז אומר עשו דבריהם כד"ת ודבר שיש לו מתירין לא בטיל והא דלא פשיט מהא דאמרינן בירושלמי ריש ביצה (ה"א) דאיתא התם כשם שאסורה לאכול כך אסורה לטלטל נתערבה אחת במאה או אחת באלף כולן אסורות אלמא דדבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל משום דהתם איפשר לומר משום דביצה הוי כמו כל שדרכו למנות וכמו דאמרינן בביצה (ד' ג') וע"כ פשיט מהכא דהחמירו בדבריהם כדברי תורה דדבר שיש לו מתירין לא בטיל ודו"ק:

הלכה ח

קטע ב

שם (ה"ח) אמר ר' זעירא הדא אמרה כלי שבא מחוץ לתחום משחשכה מותר לטלטל (פי' מדתני דרבי אומר אלו ואלו מותרין לשחוט אע"ג דבאות מחוץ לתחום ע"ז אומר הדא אמרה כלי שבא מחוץ לתחום משחשכה מותר לטלטלו [ועיין במ"א סוף סי' תקט"ו] וכתב דדוקא בבהמות הבאות מחוץ הוי מוקצה כו' והכא אומר דלית בי' משום מוקצה אפי' בבאות מחוץ לתחום אך דהכא קאמר אליבא דרבי (עי"ש). עוד שם ר"ש בר כרסנא בשם ר' אחא ובלבד בד' אמות כהדא גמלייל זוגא אוקרי' חד סרקיי כמהין אתאי שאל לר' מנא א"ל קבלין בגו מגיריין דידך ואוכלין בד' אמות וכתב הק"ע קבלין בגו מגיריין דידך שקבל אותו בתוך מגורי' שאם קבלן אותן בחוץ יהא אסור לטלטלו והפ"מ כתב שא"ל קבל אותן מפני שהוא שכן שלך ולי נראה דאמר לו קבלי' בגו מגוריין דידך הוא

כמו דאמרינן בביצה (דף כ"ד) דהבא מחוץ לתחום אסור למי שהובא בשבילו ע"כ אמר לי' קבלין בגו מגוריין דידך פי' בשביל השכנים שהם יכולים לאכול דהבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר כמו דאמרינן בביצה (שם) ודו"ק: